

STADSMILJÖPROGRAM

ÅMÅL CENTRUM 2018-03-21

Stadsmiljöprogrammet har tagits fram av Tillväxtenheten på Åmåls kommun i samarbete med SBK Värmland AB. 2018-03-21.
Bilderna på omslaget har fotograferats av SBK Värmland AB.

INNEHÅLL

BAKGRUND

Varför ett stadsmiljöprogram?.....	4
Vad förknippas med Åmål?.....	4

SWOT-ANALYS

Styrkor, svagheter, möjligheter, hot.....	5
---	---

PLATSANALYS

Inventering.....	6
------------------	---

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Fördjupad analys.....	7
Avgränsning.....	7

GESTALTNINGSPRINCIPER

Gestaltungsprinciper för Åmål.....	8
Gestaltning ska vara anpassad till stadens småskalighet.....	8
Värna och utveckla det genuina och stadens historia.....	8
Gestalta för liv och rörelse med fokus på mötesplatser och kopplingar däremellan.....	8

MÖBLERING

Generellt kring möblering av staden.....	9
Tillstånd.....	9
Placering.....	9
Utformning.....	9
Riktlinjer.....	10

ZONER I STADEN

Zon Rekreation.....	11
Zon Gamla stan.....	12
Zon Centrum.....	13
Zon Hamnen.....	14
Zon Å-rummet.....	15
Zon Sekundärt centrum.....	16
Zon Offentlig funktion.....	17
Zon Stadsboende.....	18
Zon Stadsentré.....	19

TILLGÄNGLIGHET OCH TRYGGHET

Allas tillgång till staden.....	20
Trygghet och tillgänglighet vid fysisk planering.....	20

Trygghetsarbete.....	20
Tillgänglighet.....	20
Skötsel och underhåll.....	20
Utformning och gestaltning.....	20
Riktlinjer.....	20

REKLAM OCH SKYLTLAR

Vad är en skylt?.....	21
Varför är en skylt viktig?.....	21
Generella bestämmelser om skyltar.....	21
Skyltfönster.....	21
Reklam.....	21
Bygglov skylt.....	21
Riktlinjer.....	23

UTESERVERINGAR

Anpassning till miljö.....	24
Placering.....	24
Utformning.....	24
Möblering.....	24
Tillstånd.....	25
Bygglov.....	25
Tillsyn.....	25
Hålla ordning.....	25
Riktlinjer.....	25

DET GRÖNA OCH DET BLÅ

Befintliga centrumnära grönområden.....	26
Betydelsen av gröna inslag i staden.....	26
Planering.....	26
Vattenområde.....	26
Riktlinjer.....	26

GENOMFÖRANDE

Långsiktighet.....	27
Ansvar.....	27

IDÉSKISSER OCH PLATSUTVECKLING

Identifierade platser och stråk.....	28
--------------------------------------	----

BAKGRUND

VARFÖR ETT STADSMILJÖPROGRAM?

Åmåls vision (antagen av kommunfullmäktige i oktober 2012) lyder ”Sveriges mest gästvänliga stad” med värdeorden:

- genuin
- omtänksam
- aktiv
- modig

Åmåls befolkning är relativt koncentrerad till staden (74 %).

Stadens småskaliga centrum med belägenhet vid Åmålsåns utlopp i Vänern och tillhörande historia är starkt kopplat till den genuina upplevelsen av Åmål som plats. Det är därmed viktigt att förvalta arvet och arbeta för att fortsätta utveckla dessa värden. Vidare omfattar visionen varumärkeslöftet ”Mänskliga möten i en charmig miljö”.

En del i arbetet med att uppfylla visionen och varumärkeslöftet är att jobba för en god stadsbyggnad, där trivsel, tillgänglighet, tydlighet, enhetlighet, funktionalitet och god gestaltning är viktiga ledord.

Den kommunala översiktsplanen från 2013 anger följande:

- Åmåls stads skall behålla sin karaktär av trevlig småstad. Nybyggnader skall anpassas till omgivningens skala och externa handelsetableringar skall undvikas.

Stadsmiljöprogrammet syftar till att ge riktlinjer för gestaltning av staden med fokus på placering, utformning och ordning i stadsmiljön.

VAD FÖRKNIPPAS MED ÅMÅL?

I mars 2012 genomfördes en workshop som en del i visionsarbetet där slumpmässigt utvalda Åmålsbor, näringslivet och politiker fick tycka till om Åmål. Det underlag som gavs från medborgare och verksamma i staden har legat till grund för den SWOT-analys som gjorts i samband med arbetet med stadsmiljöprogrammet.

Medborgardialogen ”Gamla staden” genomfördes av Åmåls kommun under perioden 21 mars till 11 april 2016.

I dialogen lyftes följande platser särskilt:

- Plantaget
- Fisketorget
- Drottning Kristinas plats
- Udden
- Viken
- Kulturmagasinet och parken

En enkätundersökning genomfördes av ekonomiprogrammet på Karlbergsgymnasiet 2016 genom slumpmässigt utvalda respondenter i Åmål i syfte att hjälpa Åmåls kommun att få en överblick över vad medborgarna tycker om stadskärnan.

Vid ett urval av resultatet visas bl.a. att en majoritet av respondenterna anser att designen på papperskorgarna bör ändras. Önskemål förekommer om fler blommor i Åmål. Bänkar förekommer i tillräcklig utsträckning, men förslag ges på placering av ytterligare bänkar vid hamnen, Örnäs, villaområdet, busshållplats och centrum. I övrigt är det relativt jämnt i svaren kring huruvida bänkar borde vara unika eller homogena. Vägvisarna bedöms av flertalet ha brister i utförande.

SWOT-ANALYS

STYRKOR

Åmålsån Vänern Arrangemang i centrum (Bluesfestival)
Temporära inslag Småskalig stad Brett kulturliv
Båtliv Lokala matproducenter Gästhamn i centrum
Gamla stan Aktiv centrumförening Barnvänligt
Stadskärnan Lugnt/tryggt Lättillgängligt Närhet
Stolt historia Naturen Badplats i staden

MÖJLIGHETER

Utveckla parkstråk längs Åmålsån/Vänern Innergårdar
Vackra byggnader Definiera mötesplatser/rum i staden
Minska gatufunktionens dominans Mer gröna inslag
Turism Hög tillgänglighet Samverkan Stadsplanering
Lokalproducerat Småskalighet Lekparker Grön profil
Bygga i skärgård/vid vattnet Levande landsbygd

SVAGHETER

Resecentrum långt ifrån centrum Bilen tar plats
Anonymt från E45 Spretigt möblemang och skyltning
"Baksidor" Restaurangutbudet Outnyttjade stråk
Underhållsbrist på centrala byggnader Nöjesutbudet
Problem med tillgänglighet Kommunikationer
Brist på marknadsföring Låg förändringsbenägenhet

HOT

Minskad population Brist på engagemang Urbanisering
Inte se helheten Tomma butiker/skyldfönster Brist på
industrimark "En stad i mängden" Minskad service
Minskat underhåll och investeringar Brist på statlig närvaro
(polis, vård mm) Nedläggningar/färre arbetsplatser

Byggnad vid korsningen Västerlånggatan-Torggatan, Åmål.
Foto:SBK Värmland AB

PLATSANALYS

- Variation i möblering (bänkar, papperskorgar, armatur m.m)
- Många innergårdar med potential-privata?

INVENTERING

Inventering av Åmål centrum gjordes i september 2017. Vid platsbesöket gjordes även en översiktlig platsanalys, där bl.a. tillgänglighet, grönytor och trevnad identifierades.

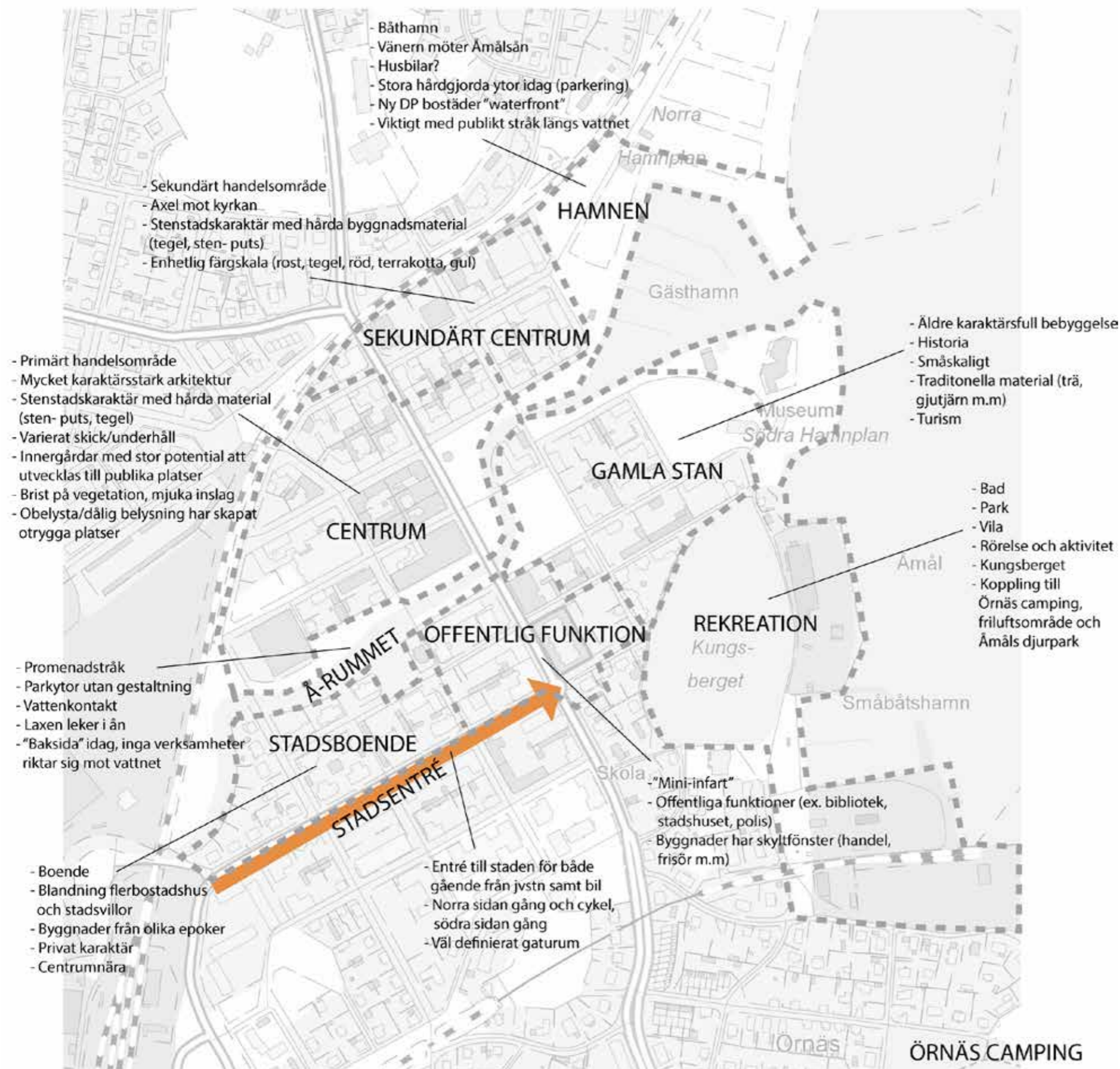
I Åmål löper Åmålsälven genom staden, vilket ger ett vackert inslag av vattenspegel och djur- och växtliv samtidigt som det utgör en barrirär. Kopplingar över bron är viktiga för att sammanlänka den norra och södra delen av staden. Nedan redogörs för de broar som finns inom centrala delarna av staden.

Som en följd av platsanalysen har stadens centrala områden bedömts utifrån funktion och karaktär.

- (red line) ej tillgänglig entré
- ★ (black star) innergård/entré med platsutvecklingspotential
- ↔ (blue double arrow) koppling
- ⋯ (blue dotted line) barriär
- ⋯⋯⋯ (black dotted line) trafikintensiv gata
- ⬭ (orange dashed line) "baksida"
- (green square) grönyta
- (green arrow) grönt stråk

FUNKTION OCH KARAKTÄR

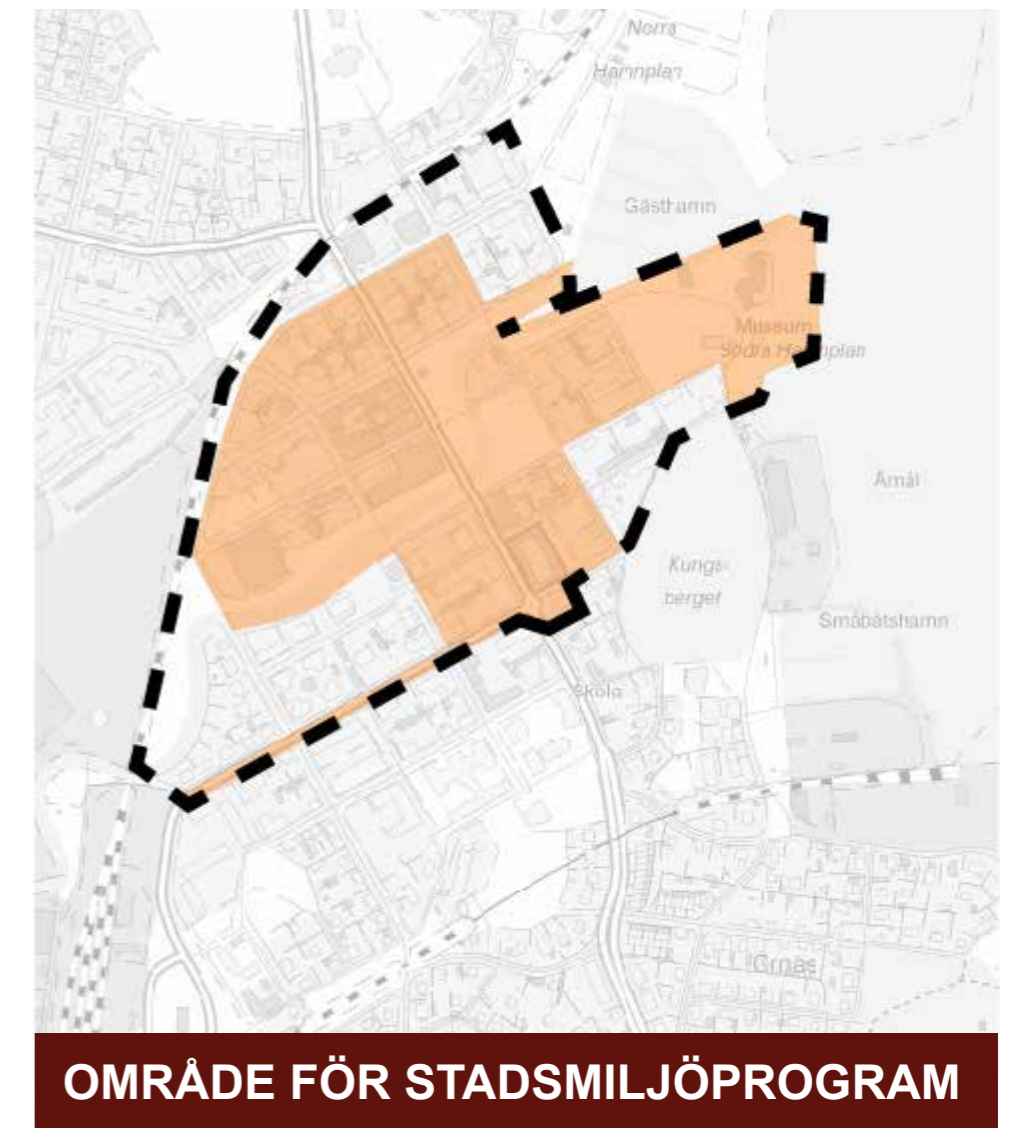

FÖRDJUPAD ANALYS

Åmåls stadsrum är inte homogent utan består av flertalet olika rum och stråk. I stadsmiljöprogrammet har centrala Åmål delats upp i olika zoner. Zonerna har i sin tur mindre rum och stråk som kan kräva särskild omsorg genom platsutveckling, några sådana områden har identifierats och redovisas med idéskisser för utveckling i slutet av dokumentet.

AVGRÄNSNING

Stadsmiljöprogrammet avser i första hand att omfatta ett avgränsat centrumområde där det råder stadsmässig karakter. Här är markanvändningen fokuserad på publik användning såsom handel och verksamheter och här finns rörelse i och igenom staden. Gestaltungsprinciperna kan förstås spilla utanför denna avgränsning, men fokus för programmet är den centrala delen av staden.

GESTALTNINGSPRINCIPER

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ÅMÅL

Baserat på SWOT-analys och platsanalys har följande tre övergripande gestaltningsprinciper identifierats för Åmål:

- Gestaltning ska vara anpassad till stadens småskalighet
- Värna och utveckla det genuina och stadens historia
- Gestalta för liv och rörelse med fokus på mötesplatser och kopplingar däremellan

Gestaltning ska vara anpassad till stadens småskalighet

Åmål är en småstad med medföljande kvaliteter. Bebyggelsens skala i centrum omfattar ca 2-4 våningar, vilket ger stadsrummet en intim karaktär. Gaturummet har av olika skäl på sina håll fått ta stor plats, vilket inte ligger i linje med gestaltningsprincipen. Att jobba med att skala ned känslan av gatudominans är en viktig aspekt i Åmåls stadsutveckling. Närhet präglar staden, det går snabbt att röra sig från en plats till en annan. Avseende skyltning och möblering är det viktigt att se till att val av utförande är sådant så det smälter in i både miljö och vid aktuell byggnad. Detta är en viktig detalj som påverkar intrycket av stadsrummet.

Värna och utveckla det genuina och stadens historia

Åmålsborna är stolta över sin historia och att den finns bevarad och representerad på flera håll i staden. Gamla stan är den stadsdel där detta blir som mest tydligt. Att värna historiskt värdefulla byggnader och detaljer är viktigt i stadsplanering. Detta kan göras i samband med detaljplanering genom skydds- och varsamhetsbestämmelser eller gestaltningsprogram, men även i samband med bygglovsärenden genom att ha ett välarbetat kulturmiljöprogram som underlag för beslut. För att bevara den genuina känslan är materialval och utförande av möblemang i stadsmiljön viktigt. Viss variation kan finnas i olika stadsrum, men i grunden är det gedigna traditionella material som bör eftersträvas.

Gestalta för liv och rörelse med fokus på mötesplatser och kopplingar däremellan

För att stimulera till liv och rörelse är det viktigt att ha liv och rörelse som utgångspunkt i planeringen av en stadsmiljö. Att tänka mötesplats och inte endast plats. Samtidigt är det viktigt att fokusera på kopplingar och stråk, som de funktioner som uppmanar till rörelsen mellan olika mötesplatser. För att uppmuntra människor att använda och vistas i stadens olika rum är det viktigt att planera för trygghet och tillgänglighet med målet att göra staden tillgänglig för alla olika åldrar oavhängigt fysiska förutsättningar. Det råder inte sällan olika förutsättningar dag och natt, vilket bör beaktas vid gestaltning.

Bänk i Gamla stan, Åmål. Foto:SBK Värmland AB

MÖBLERING

GENERELLT KRING MÖBLERING AV STADEN

Med möblering av offentlig plats menas sådant som placeras i stadsrummet för att endera fylla en funktion eller för att utgöra dekoration. Exempel på sådant som fyller en funktion är belysningsarmaturer, bänkar och papperskorgar och exempel på sådant som utgör dekoration är planteringslådor och konstverk. Möbler i stadsmiljön tar plats och kan ibland konkurrera med varandra och andra intressen. Ett vanligt exempel på detta är butiksskyltning och utrymme för tillgänglighet. Det är således en utmaning att gestalta stadsrum som fungerar för alla, men strävan är att nå dit.

ZONER I STADEN

Ingen stad är homogen utan består av olika rum med olika karaktär. Ovan har olika zoner identifierats och kommer på följande sidor beskrivas mer ingående där gestaltungsprinciper för de olika zonerna omfattas. Möblering kan variera i en stad men i en småstad som Åmål bör det finnas en röd tråd samt bör möbler harmoniera med sin omgivning.

TILLSTÅND

Enligt ordningslagen krävs det tillstånd för att använda offentlig plats inom detaljplanerat område (vilket hela centrum är). En offentlig plats är exempelvis en gata eller park. Placering av skylt och uteservering kräver tillstånd. (Tillstånd krävs dock inte om platsen bara används tillfälligt, i obetydlig omfattning och utan att inkräkta på någon annans tillstånd.)

PLACERING

MÖBLERINGSZON

Möblering hänvisas i första hand till möbleringszon för att underlätta framkomlighet på övrig del av gatan. Om ingen möbleringszon finns bör placering ske intill byggnadens fasad, dock ska det gå att säkerställa ett fritt utrymme på gångbana som uppgår till minst 1,5 meter så att en rullstol och gångtrafikant kan passera varandra.

Föremål får endast utplaceras under butikens öppettider och får inte blockera brunnar, utrymningsvägar, portar eller brandposter. Om varuställ eller bord används ska dessa vara stabila och tydliga att upptäcka för synskadade samt kunna passeras av funktionsnedsatta, om de står på hjul ska dessa vara låsbara.

UTFORMNING

SITTMÖBLER

Där det önskas folkliv och rörelse i en stadsmiljö bör sittmöbler finnas, då dessa stimulerar till användning och således lockar människor till möten. Att beakta är utformning och typ av möbler som är anpassade till platsen och miljön. I en stad förekommer en variation av sittmöbler såsom soffor, bänkar, stolar, platsbyggda ytor, trappor m.m. Alla typer av sittmöbler passar dock inte på alla platser exempelvis är inte solsängar lämpliga på gågator. Sittplatser efterfrågas ofta och möjlighet att slå sig ner i stadsmiljön är mer självklar på vissa ställen än på andra, exempel på sådana platser är vid resecentrum och i parker. För förslag till vilka typer av sittmöbler som är lämpliga hänvisas till gestaltungsprinciperna för de olika zonerna. Sittplatser som kan användas av personer med nedsatt rörelseförmåga ska finnas i anslutning till gångtytor och vid viktiga målpunkter. En sittplats bör ha ryggstöd och armstöd, ha sitthöjden 0,45–0,50 meter och armstödshöjden 0,70 meter och ha armstöd med framkant som går att greppa om (BFS 2011:5 ALM 2 15§).

BELYSNING

Belysning är en självklar del av staden som är av vikt bla. för säkerhet, led-sagning och trygghet, men som även kan bidra till att vara miljöskapande och göra platser attraktiva. Funktionsbelysning krävs vid gator och offentliga platser för att möjliggöra för användning av plats och stråk. Effektbelysning är ett annat sätt att ljussätta och utgör ett estetiskt inslag som precis som namnet anger är effektfullt och används för att belysa särskilda element såsom träd eller broar. Företrädesvis nyttjas denna typ av ljusdesign för Åmåls fem centrala broar och å-rummet.

Vid planering av belysning är det viktigt att undvika att människor bländas samt att ljuset ger en god överblick över närområdet. Stråk och platser bör ha samspelande ljussättning över hela sträckan eller ytan. Varmt (gult) ljus bör användas vid effektbelysning. Generellt gäller att färgsättningen på belysningsstolpar vid investering och utbyte ska vara svarta, armaturen kan få variera inom olika stadszoner men bör harmoniera med varandra. Belysningspollare kan även tillåtas i corténstål.

INHÄGNAD

En privat plats kan behöva skärmas av från det offentliga och om så görs genom plank eller liknande utgör detta en tydlig vägg i stadsrummet och bör således utformas med omsorg. För att addera gröna inslag i stadsmiljön kan det vara lämpligt att låta klättrväxter få ta plats på plank eller spaljéer i centrala lägen. Färg och form går att arbeta med även när det kommer till plank och bör anpassas efter miljö och byggnadernas karaktär.

Staket och räcken i det offentliga rummet bör utformas med fokus på enkelhet och tydlighet. Det bör ge ett lågmålt intryck och smälta in väl i miljön. Exempel på material som förordas är smide eller stål och som normalt inte bör användas är tryckimpregnerat (grönt) trä, då det ofta ger ett intryck av ”villaområde” med en för innerstaden låg ambitionsnivå rörande kvalitet och omsorg i utförande och materialval.

PLANTERINGAR OCH ÖVRIG UTRUSTNING

Gällande krukor och urnor i stadsmiljö så skiljer sig inte de olika stadsrummen nämnvärt utan generellt gäller att färgsättning ska vara nedtonad ex. mörkgrå eller svart för att vegetationen ska komma till sin rätt och vara det som drar ögat till sig. För låga planteringar (ex. Plantaget) kan kantstöd i corténstål vara lämpligt. Stamskydd är ofta nödvändigt för trädplanteringar i stadsmiljö. Stamskydd bör ha en smäcker och genomsläpplig utformning i svart stål eller smide.

I ett stadsrum återkommer ytterligare utrustning såsom papperskorgar, vägvisningsskyltar och pollare. Dessa bör ha en homogen utformning. Dessa bör generellt ges en nedtonad utformning. Papperskorgar fästs ibland på stolpar och dessa bör då vara i liknande material och i samma kulör, vilket förordas bestå av svart plåt.

MATERIALVAL OCH KULÖR

Generellt gäller att material för möbler i staden ska vara robusta och kvalitativa för att hålla med tiden och slitaget som uppstår när mycket människor använder möbleman, men även för att harmoniera med centrumbebyggelsen som till stor del har uppförts i gedigna material som sten, tegel och trä.

Material och kulörer som förordas är:

- Smide- för staket eller skyltar
- Trä - då målat i svart eller grått eller i trärent utförande i smäcker utformning såsom smala ribbor. Kan användas till sitttyor.
- Stål - kan användas till belysningsstolpar eller ben på ex. bänkar samt bord och bör vara svartmålat. Corténstål till kantstöd för plantering.
- Sten- kan användas som sittmöbel, planteringslåda eller pollare.

MÖBLERING

RIKTLINJER

- Anpassa sittmöbler efter stadszon.
- Placera möbler i möbleringszon, annars vid fasad så att ett fritt utrymme på 1,5 meter uppnås på gångbana.
- Möbler får inte blockera brunnar eller placeras framför utrymningsväg, portar eller brandposter.
- Sittplatser vid viktiga gångbanor och målpunkter.
- Belysning får inte vara bländande.
- Belysningsstolpar bör vara svart stål. Belysningspollare kan även tillåtas i corténstål.
- För inhägnad/räcken använd materialen smide eller stål, undvik tryckimpregnerat trä och utformning som "villastaket".
- Planteringslådor, krukor och urnor ska ha en nedtonad färgskala såsom grått.
- Stamskydd ska ha en smäcker och genomskiktig utformning i svart stål eller smide.
- Papperskorgar ska ha en diskret utformning och bör vara homogen i hela staden.
- Använd materialen: smide, stål, trä och sten.

Referensbilden visar svartmålad stålspaljé, www.cdn.nola.se

Referensbilden visar effektbelyst träd i Borgvik. Foto: SBK Värmland AB.

Rekommenderad modell för vägvisningsskylt, www.trollsmedjan.se

Bilden visar svart belysningsstolpe med papperskorg i Plantaget, Åmål. Foto: SBK Värmland AB.

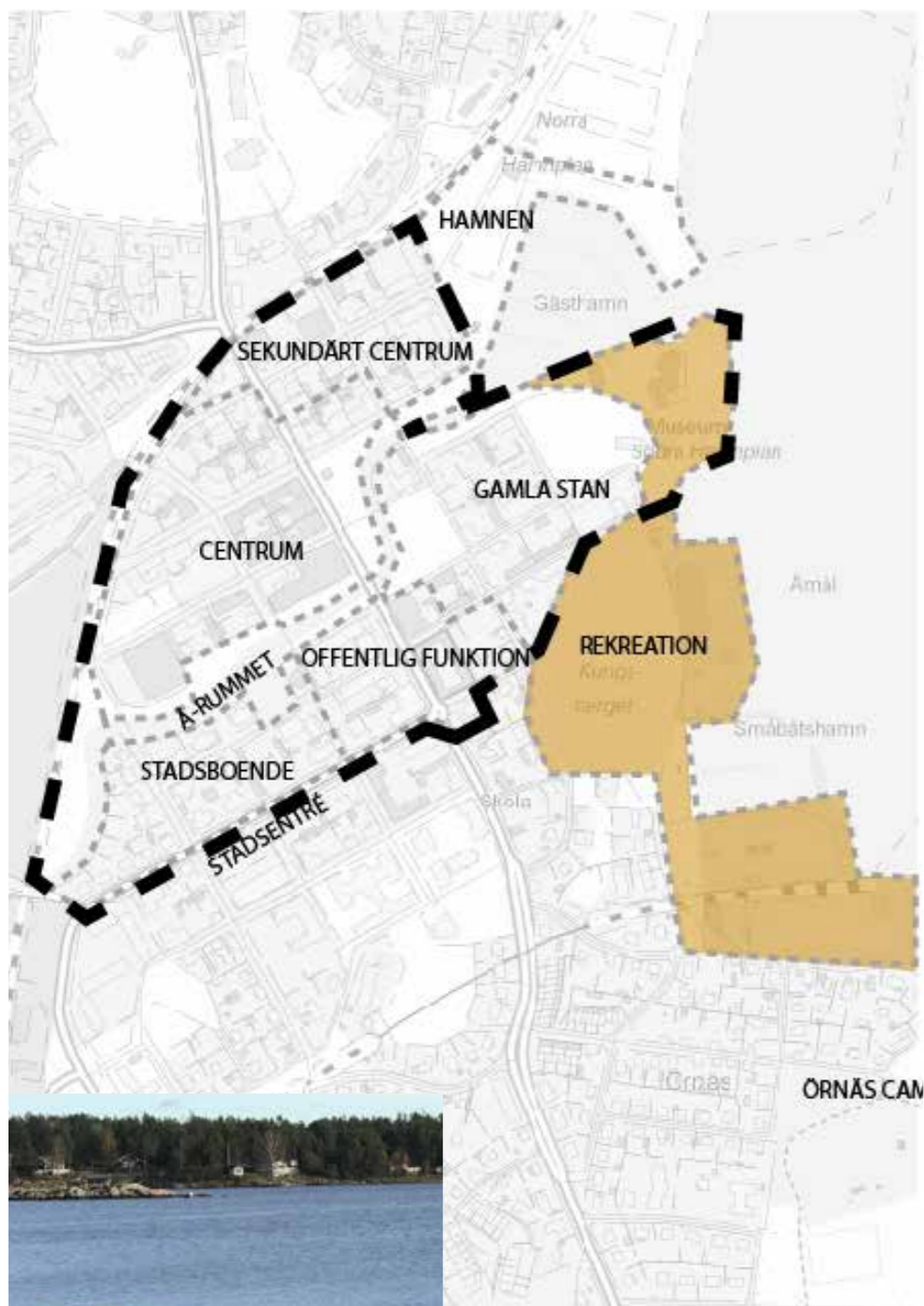
Bilden ovan visar grå krukor i stadsmiljö, Åmål. Foto: SBK Värmland AB.

Smidesbåge vid stenbron, Åmål. Foto: SBK Värmland AB.

ZONER I STADEN

ZON REKREATION

Befintliga solsängar på Södra hamnplan.
Foto: SBK Värmland AB.

BESKRIVNING

Området utgörs primärt av ett vattennära rekreationsstråk med båthamn i söder och turistbyrå samt restaurang/café i norr. Zonen flyter utanför centrumavgränsningen men är relevant för kopplingarna mellan staden och Örnäs-området. En stor del av zonen utgörs av Kungsberget, en stadsnära park vid Missionskyrkan, som omfattas av tidigare framtaget *Gestaltningförslag för Kungsberget*. Detta program bör läsas tillsammans med föreslagna gestaltungsprinciper för zonen.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Området präglas av närhet till Väneren och rekreation. Här finns såväl plats för aktivitet och rörelse ex. volleybollplan och bad, som vila i solstolar på gräsmatta. Restaurang/café och verksamheter förekommer i viss utsträckning. Området är en viktig koppling mellan Örnäs camping och friluftsområde i söder och centrum med turistbyrå i norr.

BRIST/BEHOV

Stråket som sträcker sig genom hela rekreationszonen (Örnäs-Södra hamnplan-Centrum) skulle behöva förstärkas genom en tydlig gestaltning samt skyltning. Gångbana byter sida av vägen längs stråket och därmed är det med hänsyn till trafiksäkerhet ännu viktigare att åtgärda ovan nämnda brister.

Vid södra hamnplan förekommer en stor grönyta som idag har sporadiskt placerad möblering och stora öppna ytor. Här föreslås satsas på en ökad rumslighet.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- Komplettera gångvägar/stråk och stora grönytor med planteringar (perenner och säsongsblommor, gärna som kan uppnå en höjd på 0,5-1,5m) samt träd för att bryta av den öppna ytan och ge en ökad rumslighet.
- Tydliggör stråket mellan Örnäs och Södra hamnplan. På sikt byta ut belysningsstolpar (se rubriken möblering) och bänkar längs stråket samt komplettera med vägvisningsskyltar i svartlackerad stål eller motsvarande.
- Utveckla Södra hamnplan- bygg vidare på karaktären bad, sport/lek och rekreation, samt öka rumsligheten. Komplettera med lekutrustning för mindre barn.
- Gångstråket vid Södra hamnplan bör definieras ytterligare genom kantstöd som avgränsning mellan gräs och grus, strategiskt placerade bänkar som gärna får vara utformade i trä (stälben), anpassad belysning (pollare) och trädplantering.
- Fasadbelysning på Hembygdsmuseum och tegelbyggnad (Strandgatan 5) längs Strandgatan.

Träd definierar gångvägen och ger en rumskänsla, www.hasselforsgardenpark.se

Typ av sittbänk som skulle kunna placeras längs stråket mellan Örnäs och Södra hamnplan, www.citymiljmobler.se

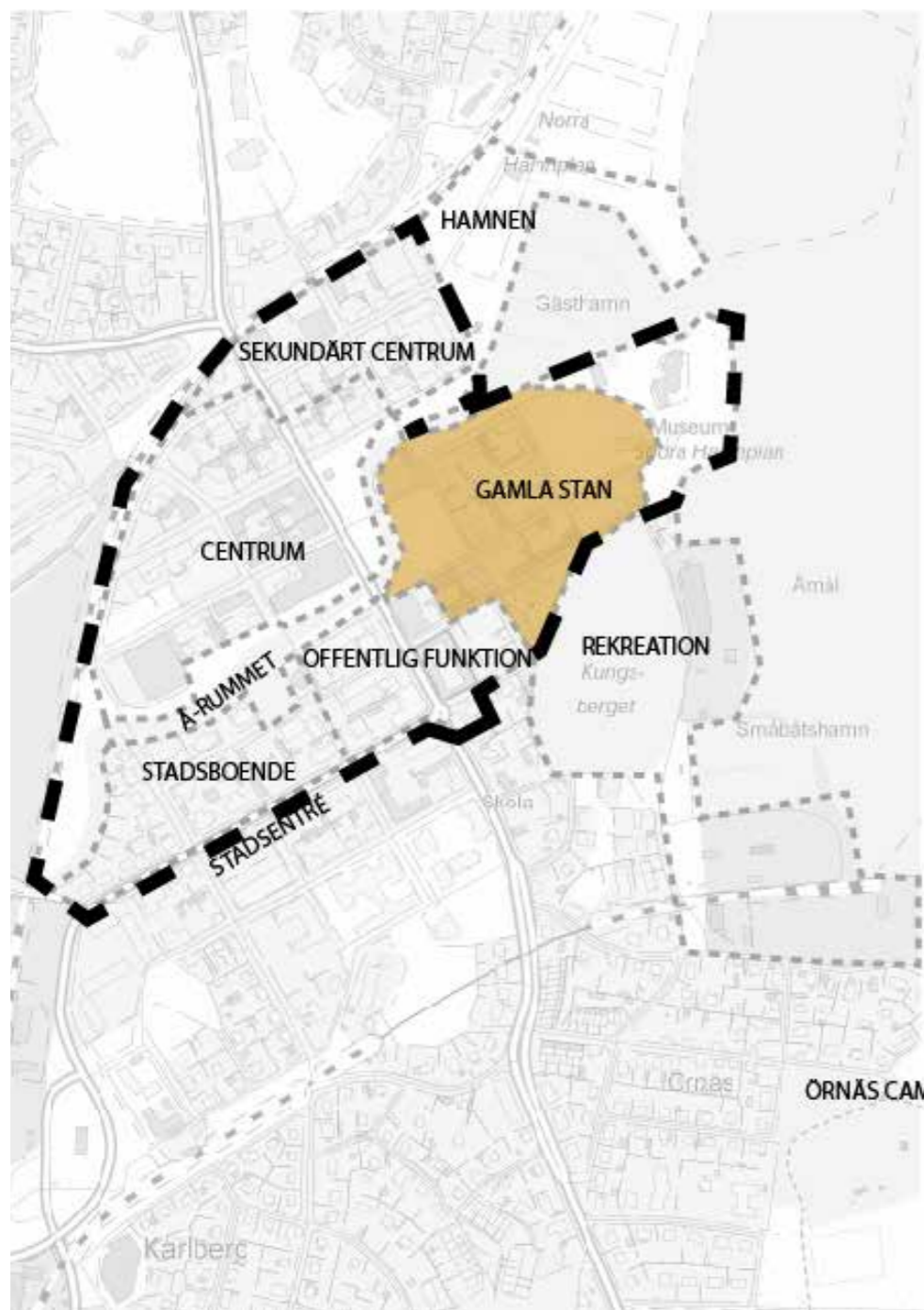

Sittbänk som skulle passa vid badplatsen, www.citymobler.se

Utegyr som skulle komplettera sportkaraktären vid volleybollplanen, www.cdn.nola.se

ZON GAMLA STAN

BESKRIVNING

I Gamla stan återfinns bevarad bebyggelse sedan 1700- och 1800-tal. Här har kommunen sedan tidigare genomfört gestaltningsåtgärder på bl.a Plantaget genom plantering och lekpark.

I området finns en gammal kyrkobyggnad med tillhörande tomt, som idag nyttjas som kulturmagasin.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Miljön är historisk och småskalig, med traditionella material och utförande. Stor del av byggnaderna i området används för boende.

Del av området där kyrkan och kyrkotomt finns ger en sakral känsla. Området är genom det genuina och ädla ett av stadens turistmål och en stolthet att framhäva.

BRIST/BEHOV

I denna zon av staden är det viktigt att vidta aktsamhet och visa respekt för den historiska kopplingen.

Delar av området uppfattas mörkt och saknar god belysning.

Stora öppna gräsytor på kyrkotomten lämnar att önska vidare tillskott av plantering.

Vid Fisketorget har anläggning uppförts i impregnerat trä, vilket generellt som behandling av trä inte förknippas med den stadsmässiga plats som Fisketorget utgör. För golv och trappor är materialet användbart, men för räcken och avskärmning bör andra mer smäckra materialval göras.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- Viktigt med anpassning till befintlig bebyggelse och miljö, genom såväl utformning som gestaltning.
- Området ska möbleras med traditionella material eller god modern imitation: smide/svartmålat stål, trä, järn. Inga plastmaterial.
- Färgskalor ska vara neutrala jordfärger.
- Platsutveckling vid Fisketorget och kyrkotomten.
- Fasadbelysning på karaktärsfull bebyggelse.
- Effektbelysning i Plantaget och av träd på kyrkotomt.
- Värna byggnadsexteriören och arkitekturen vid bygglovsprövning och detaljplanering.

Fasadbelysning som kan vara lämplig på äldre bebyggelse, www.atelje-lyktan.se.

Parksoffa, barrolin.se

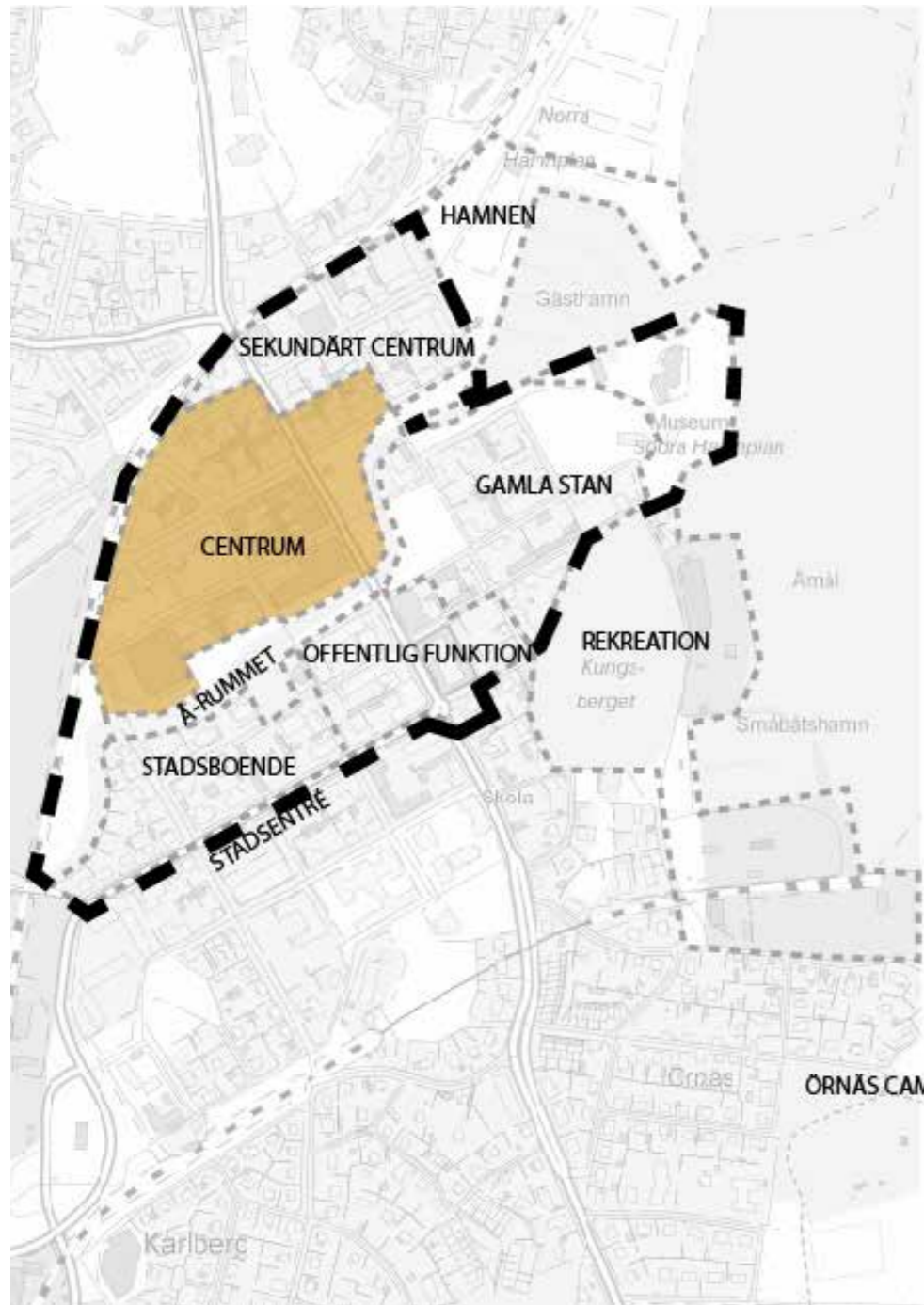

Staket i smide, www.cdn.nola.se.

Trädgårdsmöbler, www.sekelskifte.se

ZON CENTRUM

BESKRIVNING

Området är beläget centralt i Åmål med Kungsgatan som ryggrad med en hög trafikintensitet. Här förekommer en blandning av handel, boende och verksamheter.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Området utgör primärt handelsområde i staden med torg och butiker. I denna zon återfinns karaktärsstark arkitektur. Området har stenstadskarakter och präglas av hårda material (sten, puts, tegel). Byggnaderna är i varierat skick. Zonen omfattar en kvartersstruktur som skapat flertalet innergårdar som idag till stor del nyttjas för lager och parkering.

BRIST/BEHOV

Mellanbrogatan saknar symmetri i gestaltning samt en medvetenhet i planering för vistelse. Det saknas ett enhetligt möblemang. Stora delar av zonen präglas av hårda material och skulle behöva mjukas upp genom tillskott av växtlighet genom träd och/eller planteringar. Här finns stor potential i innergårdar. Flertalet innergårdar i centrum skulle kunna utvecklas att bli offentligt tillgängliga och trivsamma tillskott i stadsrummet. Privat rådighet och karaktär idag.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- Ökat inslag av växtlighet genom träd och/eller planteringar.
- Enhetligt möblemang.
- Ökad symmetri i möblering av Mellanbrogatan.
- Byt ut belysning till mer småskalig och stadsmässig sådan, även sådan monterad på lina.
- Öka gröna inslag samt gångtrafikanternas tillgänglighet till Kungsgatan förslagsvis genom avvikande markbeläggning för minskad hastighet, samt planteringskärll/krukor.
- Öppna upp innergårdar för publik användning, satsa på små oaser i staden med sittplatser och grönska.
- Zonen kan möbleras med moderna sittmöbler som har en friare utformning, dock ska dessa passa in i färg och form till aktuellt stadsrum.

Armaturlinor Stockholm II lina, www.atelje-lyktan.se.

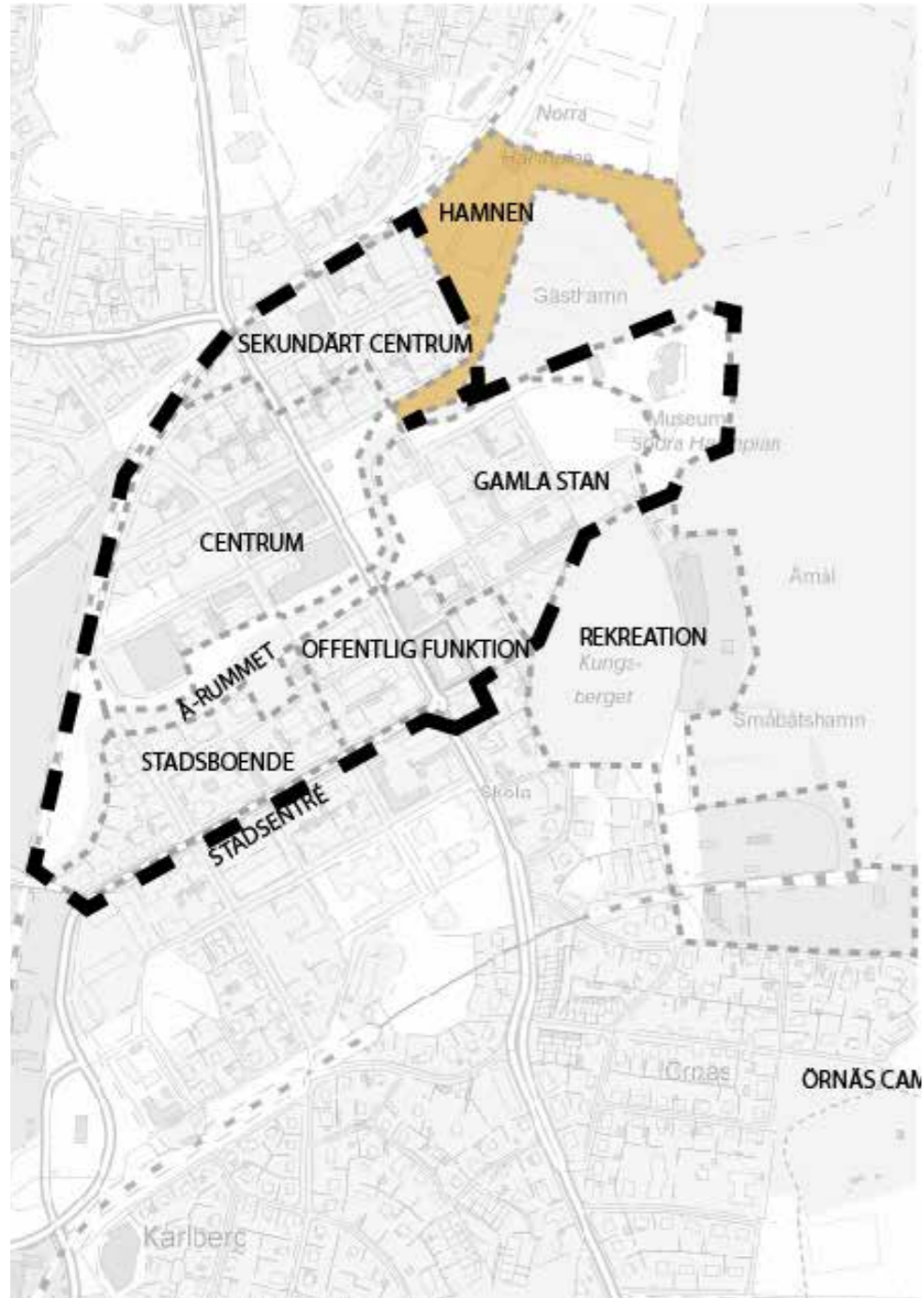

Planteringskärll och sittbänk, www.vestre.com.

Innergårdar med utvecklingspotential. Foto: SBK Värmland AB.

ZON HAMNEN

BESKRIVNING

Området är beläget i randzon mellan centrum och verksamhetsområde (lager, båtförvaring m.m) vid Måkeberg. Småbåtshamn fyller vattenområdet.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Området präglas av funktionen som båthamn och platsens belägenhet vid Vänern. Stråk finns från centrum till Norra hamnplan. Stora ytor (delvis hårdgjorda) där bl.a. parkering och husbilsparkering förekommer idag.

BRIST/BEHOV

Området har nyligen detaljplanerats för primärt bostadsändamål. Vid genomförande av planförslaget är det viktigt att bevara ett offentligt stråk längs vattnet. Det är även viktigt att omsorgsfullt gestalta ny bebyggelse med tanke på läget som stadens entré från Vänern, samt betoning på sockel och mötet mellan byggnad och förbipasserande. Belysning av stråket.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- Funktionsbelysning längs hamnpromenad där belysningsstolpar kan utformas med association till fyrar och båtliv (se ex. Skärhamn). Även om dessa kan vara utformade med egen karaktär bör materialet vara detsamma som de övergripande gestaltungsprinciperna föreslår.
- Effektbelysning längs kajen.
- Sittbänkar vid vattnet. Stråket tål en mer modern utformning på möbler.
- Träd längs gångstråk vid vattnet.
- Utveckla plats park torggatan (se förslag i separat dokument *Visionsbild Handelsgatan*).

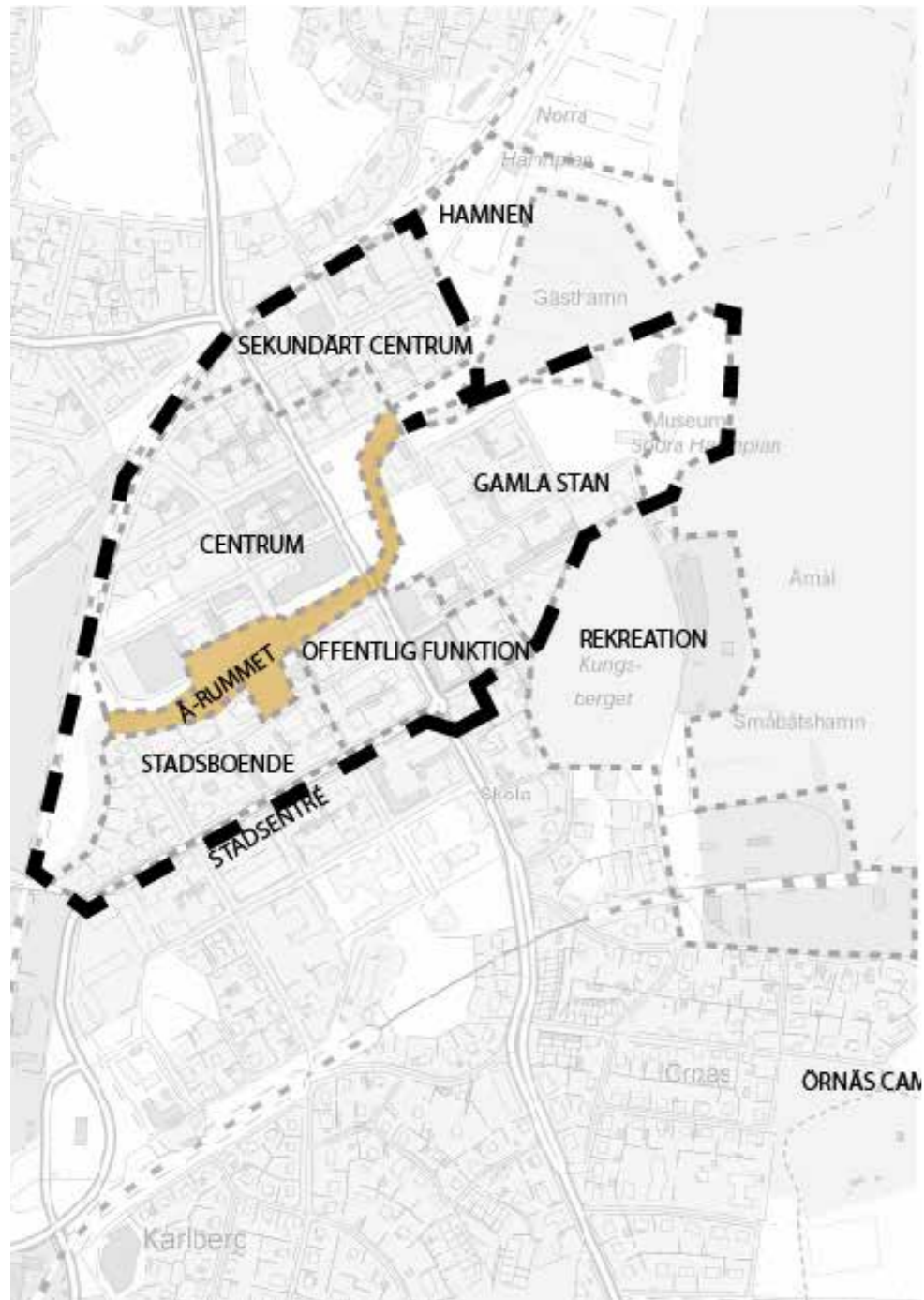

Belysningsstolpe i Skärhamn. Foto: SBK Värmland AB.

Sittbänk, vestre.com

ZON Å-RUMMET

BESKRIVNING

Området utgör Åmålsån med markytor på både södra och norra sidan av vattnet. Ån löper genom centrum och ansluter Vänern i öster.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Vattenkontakten är viktig och erbjuds på båda sidor om Åmålsån. Den östra delen (öster om Kungsbron) är mer ordnad medan den västra delen upplevs mer oprogrammerad. Stråken på båda sidor om ån präglas av enkel vegetation såsom gräsytor och enstaka träd. Med Engelska parken på norra sidan och Badhusparken på södra sidan av ån (i väster) finns en sorts symmetri att bygga vidare på.

Laxen leker i ån, vilket ger en extra dimension till åns betydelse.

BRIST/BEHOV

Den västra delen av ån har en känsla av baksida, inga verksamheter riktar sig mot vattnet och platsernas potential utnyttjas inte. Ingen omsorg i utformning av parkstråk, plats eller möblering.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

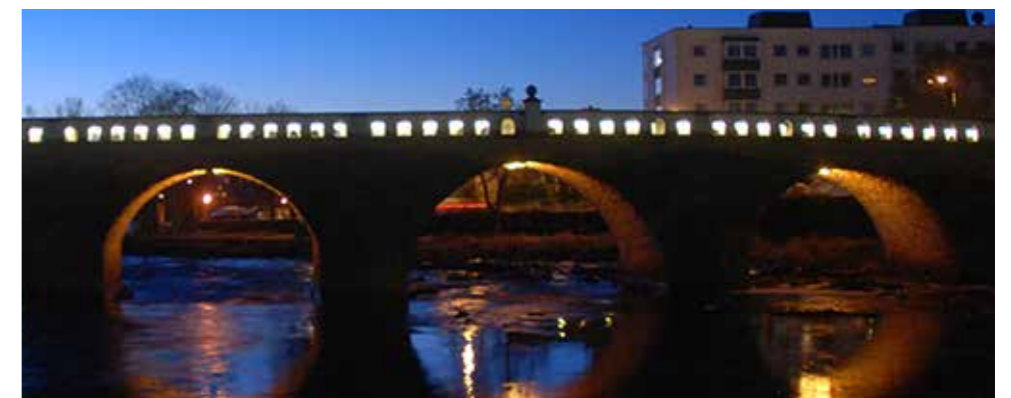
- Definiera gångstråken tydligare genom kantstöd mellan gräs/grus samt trädplantering, belysning och bänkar.
- Viktigt att ordna god belysning, dels funktionsbelysning för att skapa ett tryggt stråk dels för möjligheten att låta effektbelysning fungera som gestaltningseffekt. Broarna och strandlinjen är viktiga element.
- Rekreationsbrygga/-or för att uppmuntra till vistelse kopplat till vattnet.
- Fasadbelysning på Konsumvägg för att omvandla baksida till ett område som är i fokus.
- Gestalta Engelska parken och Badhusparken som kompletterande rum till stråket längs ån.
- Möblera gärna med en kombination av brygga vid vattnet med syfte att ”hänga”, sola och vistas såväl som sittbänkar längs gångvägarna och i parkmiljöerna.

Brygga i samma stil som bilden ovan (visar Sansdgrundssudden, Klarälven i Karlstad, www.karlstad.se) skulle kunna byggas vid västra delen av å-rummet för möjlighet till solbad och vistelse.

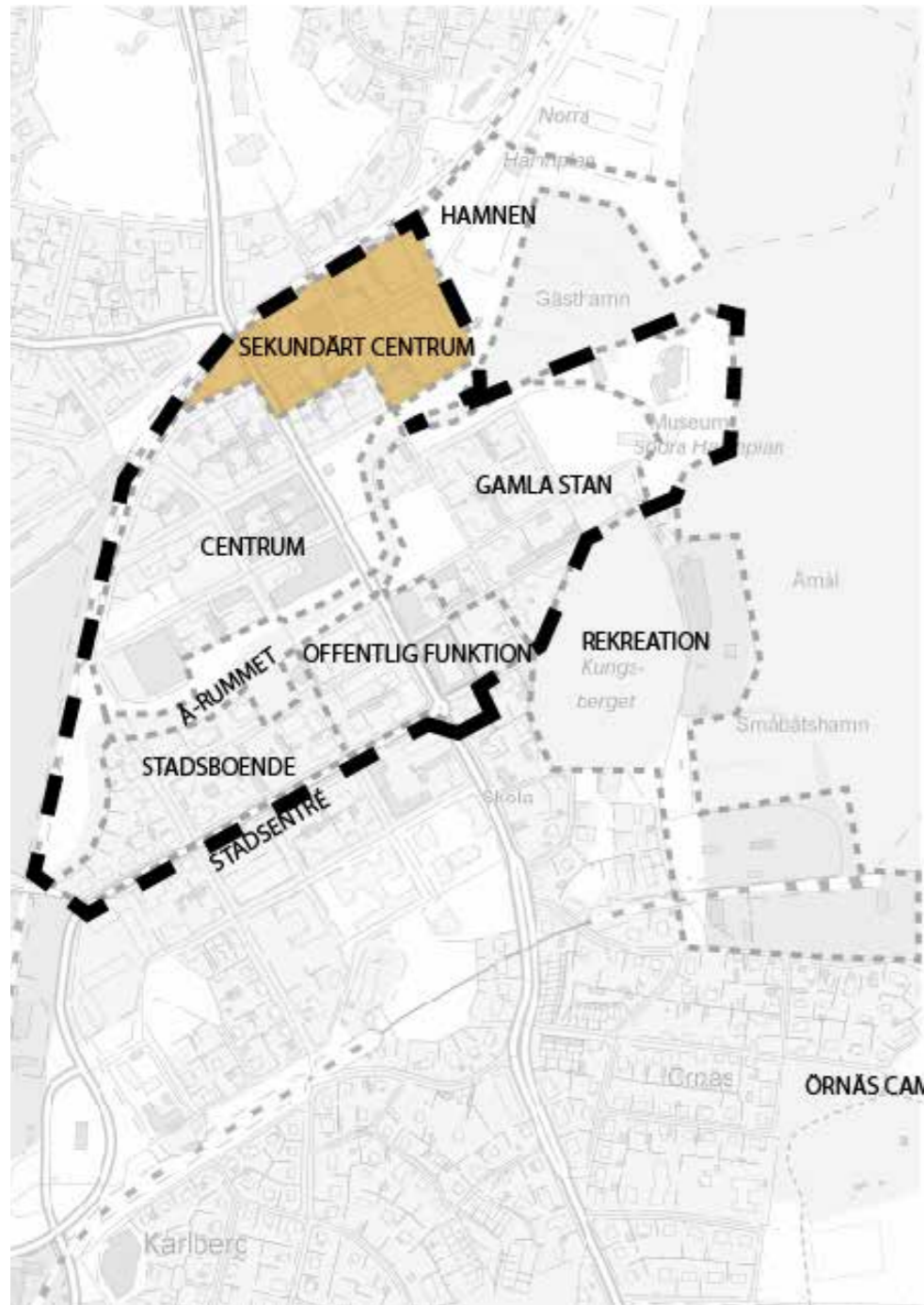

Belysningspollare i cortenstål (www.atelje-lyktan.se) kan vara en diskret belysningskälla längs älvstråk.

Effektbelysning med varmt (gult) ljus av stenbro i Falkenberg, www.matsoarne.se

ZON SEKUNDÄRT CENTRUM

BESKRIVNING

Zonen är belägen i den norra delen av centrum med kvarter i rutnätsstruktur. Norrut avgränsas området av järnvägen.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Centrumfunktionen är inte lika dominerande här som i zonen "centrum", men viss handel och verksamhet förekommer bland flerbostadshusen. Bebyggelsen är uppförd i hårda material (sten, puts, tegel) och har en enhetlig färgskala (rost, tegel, röd, terrakotta, gul). Gator och järnvägen ringar in området. Axel mot kyrkan norr om järnvägen löper genom området.

BRIST/BEHOV

För att gynna handeln som förekommer i området bör en tydligare koppling mot centrum och torget skapas. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse har medgett en omvandling som på ett negativt sätt påverkat upplevelsen av byggnad och miljö. Viktigt att beakta byggnaden- och miljöns karaktär vid förändring i utformning och gestaltning.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- Ny bebyggelse/komplement bör anpassas till rådande färgskala.
- Förstärk axeln mellan kyrkan och Kungsberget genom belysning, skyltning och gröna inslag.
- Byt ut gatubelysning till stolpar i mindre skala och utformning enligt generella gestaltungsprinciper för belysning.

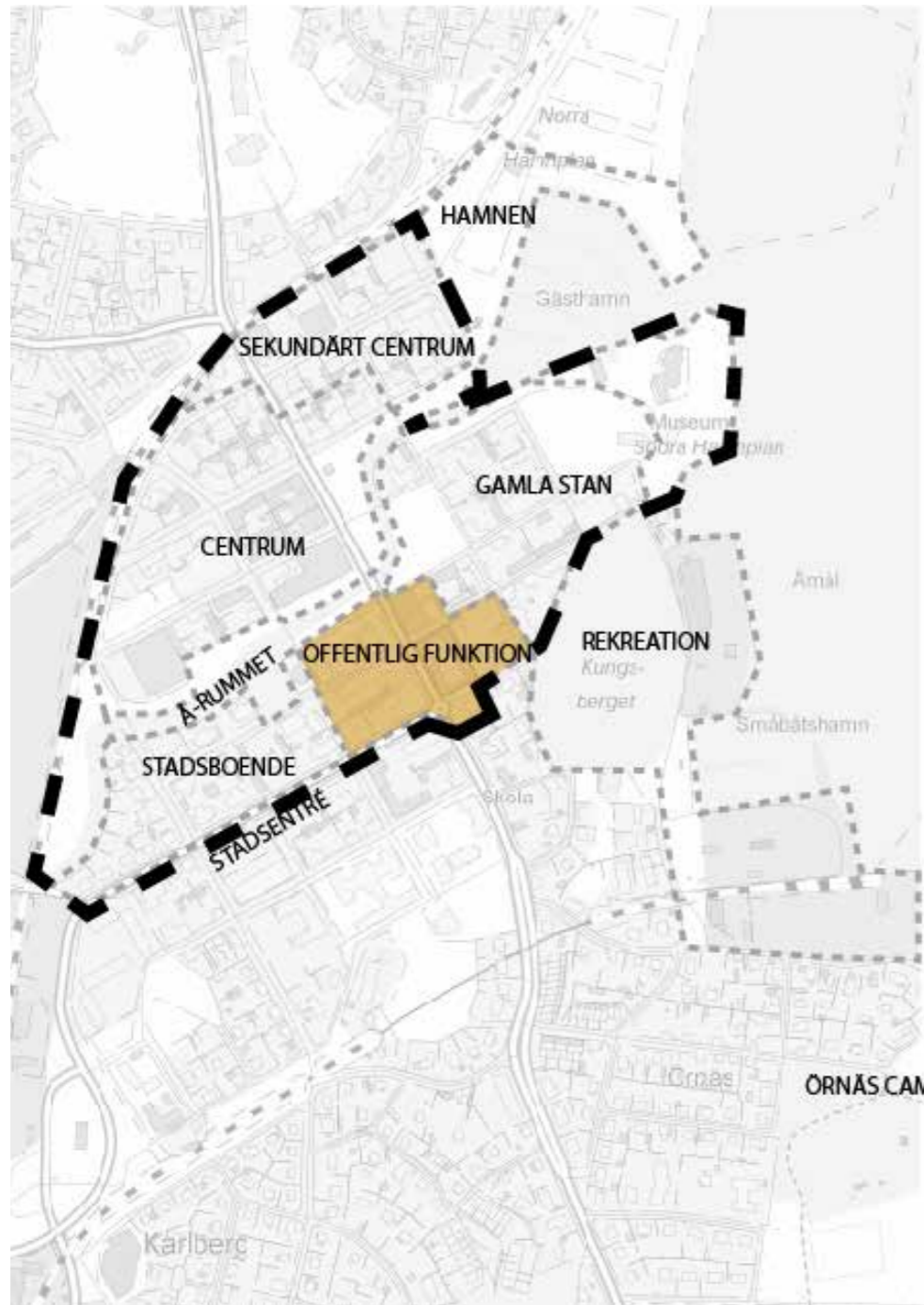

Belysningsstolpe och armatur, Stockholm II, www.atleje-lyktan.se.

Träd längs gata, www.stockholmskyline.se.

ZON OFFENTLIG FUNKTION

BESKRIVNING

Zonen omfattar flertalet offentliga funktioner men även handel och privata verksamheter. Området omsluter den södra delen av Kungsgatan. Minirondell leder in till området söderifrån.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Zonen utgör en "mini-infart" till staden. I området förekommer flertalet offentliga verksamheter såsom Stadshuset, Kulturhuset och Stadsbiblioteket samt Polismyndigheten. Bebyggelsen i zonen har anpassats till handelsstråk och har skyltfönster mot gata. Större parkeringsyta finns i den östra delen bakom byggnad som inrymmer livsmedelsbutik.

BRIST/BEHOV

Förgårdsmark till biblioteksbyggnaden saknar rumskänsla. Delvis brist i underhåll och anpassad skyltning inom zonen. Idag förekommer storskalig gatubelysning, vilket bör anpassas till småstadens skala. Brist på växtlighet/gröna inslag som mjukar upp miljön.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

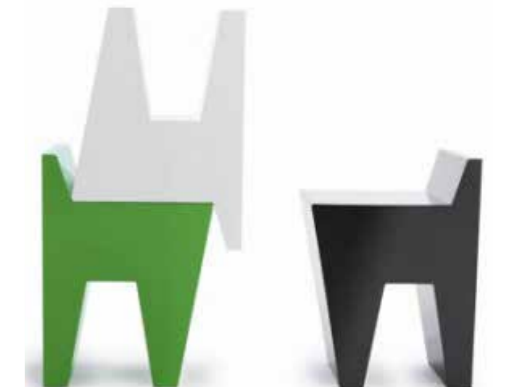
- Gatubelysning i mindre skala.
- Mer växtlighet längs Kungsgatan.
- Offentlig konst/skulpturer.
- Satsa på möblering som uppmuntrar till vistelse och möten utomhus Biblioteket/Kulturhuset. Miljön kring byggnaden tål moderna inslag och friare utformning i färg och form.

Offentlig konst i stadsrummet är ett estetiskt inslag samtidigt som det kan uppmuntra till spontanlek, www.harrydaposten.se

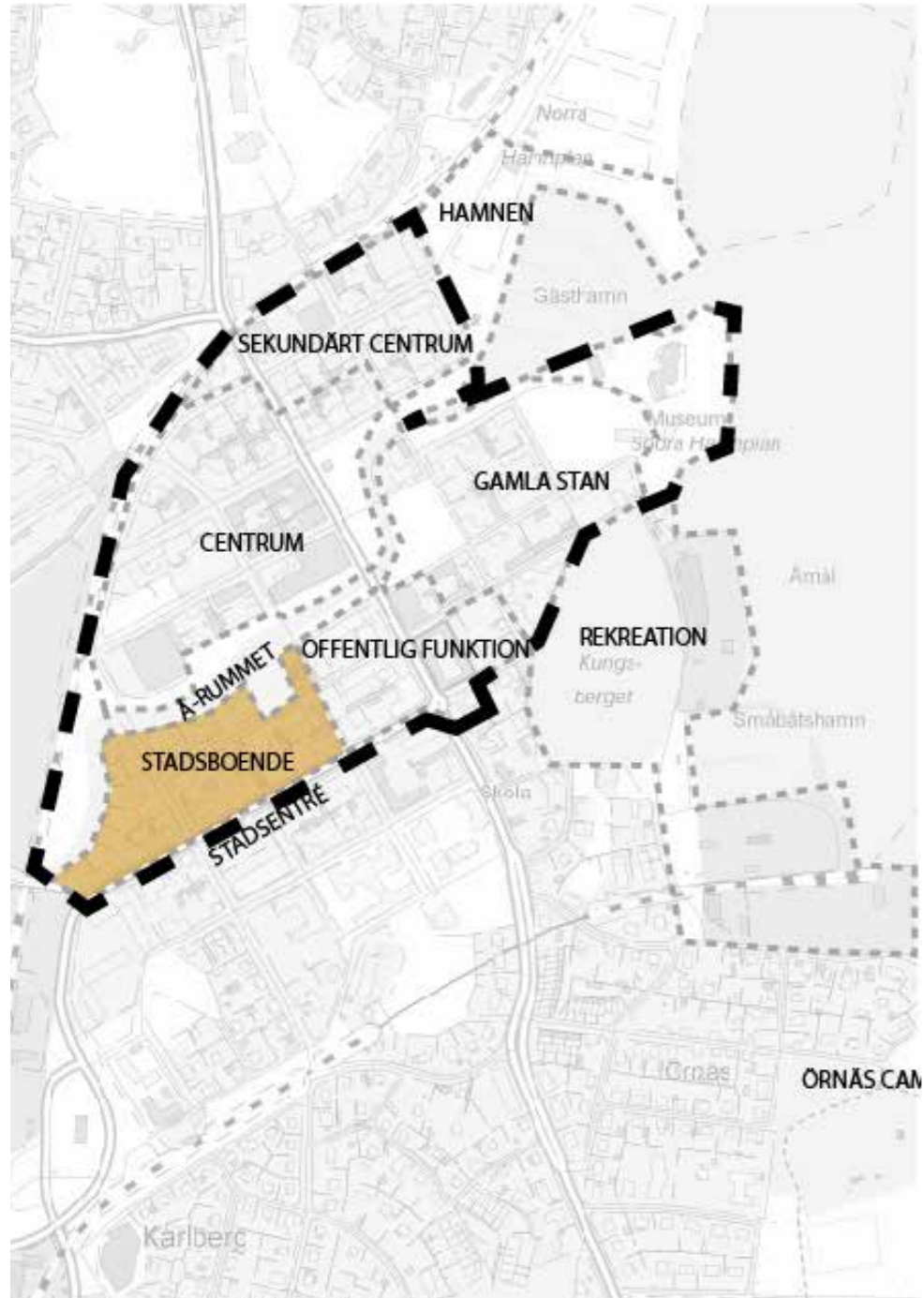

Sittgrupper, www.cdn.nola.se

Lekfulla möbler, www.cdn.nola.se

ZON STADSBOENDE

BESKRIVNING

Området omfattas i huvudsak av bostäder, både flerbostadshus och villor. Avgränsas i söder av Hjeltegatan (stadsentré).

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Boendefunktionen präglar zonen. Bebyggelsen är från olika årtionden och är delvis stadsmässig. Bebyggelse definierar gaturummet mot Hjeltegatan som huvudsaklig stadsentré för bil och för gående från järnvägsstationen till centrum.

BRIST/BEHOV

Identifierade brister i zonen är som i övriga centrala Åmål en storskalig gatubelysning samt sterila gaturum utan vegetation eller gröna inslag. I övrigt omfattas området av privata fastigheter och bostäder, vars trädgårdar ger en grön dimension och ett tillskott till zonen. Viktigt, framförallt mot Hjeltegatan, är att uppmuntra till att hålla god skötsel och underhåll då området är en del av entrén till centrum och ett första intryck av Åmål stad.

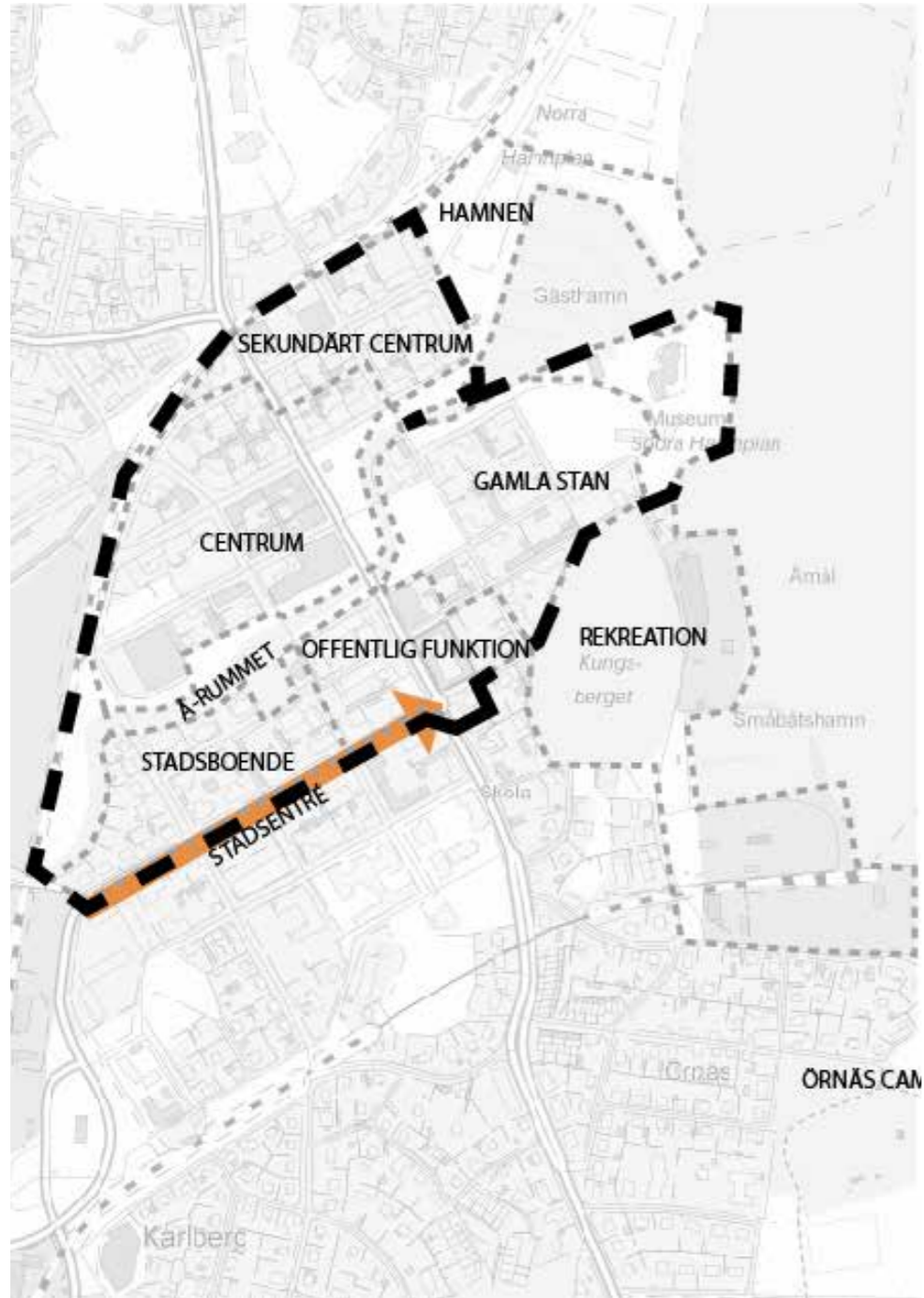
GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- För zonen hänvisas till de generella gestaltungsprinciperna.

Bebyggelse längs gata inom zonen, foto: SBK Värmland AB

ZON STADSENTRÉ

BESKRIVNING

Zonen *stadsentré* omfattar gatuavsnitt från Strömstadsvägens övergång i Hjeltegatan till rondellen vid Kungsgatan. På den norra sidan av gatan finns både gång- och cykelväg och på den södra endast gångbana. Gatan förbinder centrum med järnvägsstationen.

FUNKTION OCH KARAKTÄR

Gatan utgör entré till staden genom att vara primär infart till centrum i Åmål. Definierat gaturum genom bebyggelse på båda sidor av gatan med ett bestämt avstånd till gata.

BRIST/BEHOV

Gatubelysning smälter inte in i miljön. Variation i gröna inslag längs sträckan. Träd har av behov tagits bort och bör ersättas.

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR ZONEN

- Armatur som ger god funktionsbelysning men som är stadsmässig och estetiskt genomtänkt.
- Ändamålsenliga träd på platsen med höjd/utbredning som passar i gatumiljö.
- Bygg vidare på den mer intima och småskaliga känslan av småstad

Bohuslind planterad vid gata, www.tonnertsjo.se.

Belysningsarmatur, Stockholm II, www.atelje-lyktan.se.

TILLGÄNGLIGHET OCH TRYGGHET

ALLAS TILLGÅNG TILL STADEN

Att alla medborgare ska känna att de har trygg tillgång till den offentliga platsen är ett mål med samhällsplanering, dock kan detta vara svårt att uppnå. Alla har olika förutsättningar och upplevelser av ett stadsrum. I den fysiska planeringen och även genom stadsutvecklingsprojekt m.m. kan dock vissa svårigheter/hinder planeras och byggas bort.

Kommunen har en viktig roll i att jobba för integration och sträva efter mångfald, vilket till viss del kan påverkas genom utformning av den fysiska miljön. Mångfald kan innebära kulturell mångfald, men även variation av olika åldrar såväl som kön och olika fysiska förutsättningar.

TRYGGHET OCH TILLGÄNGLIGHET VID FYSISK PLANERING

Allmän platsmark innefattar mark som tillhör kommunens alla medborgare (och i regel innehas av kommunen) och som fungerar som offentlig plats såsom gata (inkl. gång- och cykelvägar) och parkmark. Allmän platsmark regleras genom detaljplan.

I planering är det viktigt att utgå ifrån att skapa mötesplatser och stimulera till rörelse. Betänka hur en plats används både dagtid som kvälls- och nattetid samt över året och att tänka på att dimensionera för tillgänglighetshjälpmedel. Att sköta om och underhålla fastigheter är avgörande och gäller både privata och offentliga markägare. Med detta avses aktiviteter såsom klippa häckar, rensa undan skräp, se till att belysning fungerar, skotta snö och sanda samt att undvika att skapa trånga, mörka hörn. Det är av vikt att utforma stråk och mötesplatser med god belysning och i det närmaste överblickbara ytor (utnyttja möjlighet till belysningskällor för att undvika skuggor och samtidigt skapa en trivsamt plats), att använda taktill eller avvikande markbeläggning där det är möjligt för att markera olika zoner i gaturum.

TRYGGHETSARBETE

Åmåls kommun ingår i ett Interreg-projekt som kallas *Urban Platsinnovation* (tillsammans med flera andra kommuner). Fokus är att öka kunskapen om hur centralorter ska utvecklas för att bli mer attraktiva för såväl invånare som besökare. I detta arbete har kommunen bl.a. valt att rikta in sig på trygghet i staden och att hitta och etablera ett samarbete kring trygghetsfrågor. Åmåls kommun har sedan dess samarbetat med Polismyndigheten i syfte att arbeta för en ökad trygghet i kommunen.

Arbetet som beskrivs ovan har bl.a. resulterat i underlag för att arbeta vidare med ett tryggare Åmål. Undersökningar har gjorts som visar att minst 80% av de tillfrågade känner sig trygga i Åmål. Dålig belysning i centrum har bidragit till känsla av otrygghet framförallt bland ungdomar. Platser som

identifierats som mest otrygga är runt torget kvälls- och nattetid under helg.

Trygghetsarbetet har mynnat ut i ett medborgarlöfte mellan kommun, Polismyndighet och medborgare att jobba för ”*ökad trygghet i stadskärnan på kvällstid under helger*”. För vidare arbete har en styrgrupp bildats med representanter från Åmåls kommun, Polismyndigheten, Åmål handel och Fastighetsägarna som ska träffas 4 ggr/år .

Det har således etablerats ett samordnat och löpande trygghetsarbete mellan olika samhällsfunktioner i staden.

TILLGÄNGLIGHET

För att skapa en tillgänglig stad finns lagstiftning att förhålla sig till. Plan och bygglagen anger krav på att byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

I Boverkets författningssamling (BFS 2011:13 - HIN 2 samt BFS 2013:9 - HIN 3) föreskrivs avhjälpan av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser. Syftet är att skapa ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Enkel avhjälpna hinder kan vara att ta bort trösklar, överbrygga nivåskillnader genom att bygga en ramp, placering av manöverdon till dörrar, kontrastmarkering i trappa m.m. (För närmare beskrivning kring utformning se aktuell BFS.)

Hinder ska avhjälpas så snart det inte är orimligt med hänsyn till de praktiska eller ekonomiska förutsättningarna. De ekonomiska konsekvenserna får inte bli orimligt betungande för fastighetsägaren, lokalhållaren eller näringsidkaren.

SKÖTSEL OCH UNDERHÅLL

I linje med att skapa en mer tillgänglig och trygg stad behöver ett fokus ligga på att hålla god skötsel och underhåll av fastigheter, gaturum, parker och vattenområden. Om det råder bristfällig omsorg ges ett ovårdat och ovälkommande intryck. Ger upphov till otrygga miljöer då det signalerar att här inte finns någon som sköter om platsen.

UTFORMNING OCH GESTALTNING

I den mån det är möjligt ska staden utformas och gestaltas med hänsyn till tillgänglighet. Detta kan ibland vara svårt, exempelvis när olika behov strider mot varandra. De som är synsvaga eller tar sig fram med känselkäpp

önskar tydliga kantmarkeringar, medan de som tar sig fram med rullstol och permobil men även rollator och barnvagn, önskar sänkta kanter. Kompromisser kommer därmed att krävas och alla platser kommer inte motsvara allas behov lika bra. Som regel bör riktlinjer nedan efterföljas.

RIKTLINJER

- Gångstråk får inte innehålla hinder för att passera.
- Fri höjd över gångbana på minst 2,3 meter.
- Använd jämn och fast markbeläggning.
- Halkbekämpa på gång- och cykelbanor vintertid.
- Utforma sittmöbler så att de är tillgängliga, med rätt mått för sitthöjd osv.
- Underhåll gräs- och grusytor .
- Laga hålor och trasig markbeläggning.
- Byt ut trasiga möbler omgående, inkluderar även belysning.

Bilden visar del av ramp på Mellanbrogatan, Åmål.
Foto: SBK Värmland AB.

REKLAM OCH SKYLTLAR

VAD ÄR EN SKYLTL?

En skylt definieras i plan- och byggförordningen som en tavla, bildskärm, skylt, flagga, ljusprojektion eller liknande med syfte att förmedla reklam, information eller motsvarande.

En skylt kan vara utformad på olika sätt. Nedan följer olika exempel på skyltar med sammanfattande riktlinjer.

VARFÖR ÄR EN SKYLTL VIKTIG?

En stad är en plats för handel och kommers och skyltning är historiskt ett sätt att tydliggöra detta. Skyltning är en del av en levande stadsbild, den signalerar handel och verksamhet och syftar till att skapa intresse eller förenkla orientering. Skyltar utgör en liten del av stadsrummet som kan påverka väldigt mycket. En skylt som är bra utformad ska vara enkel att läsa och tydlig, samtidigt som den smälter in bra i miljön. Om en skylt inte uppfyller dessa funktioner så blir den lätt ett negativt inslag i stadsrummet. I vissa miljöer och på vissa byggnader ställs högre krav på anpassning än andra. Sådana miljöer omfattas ofta av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och i sådana lägen kan särskild rådgivning krävas för att hitta rätt.

GENERELLA BESTÄMMELSER OM SKYLTLAR

Skytlar ska placeras i anslutning till den verksamhet som den informerar om. Skytlar på tak bör undvikas.

Skytlar eller flaggor får inte sättas upp så att de skjuter ut över gångbana på lägre höjd än 2,3 meter eller över en körbana på lägre höjd än 4,5 meter. (Åmåls kommuns allmänna lokala ordningsföreskrifter, rev. i KF 2012.) Fristående skyltar får inte placeras så att de utgör ett hinder i gaturummet, vilket innebär att det inte är tillåtet med skyltar (trottoarpratare m.m) i gångbana (se riktlinjer under *Fristående skyltar*).

Platsspecifika förutsättningar avgör skyltstorlek, färg och utformning. Det är således viktigt att tänka över skyltens utformning och anpassning till aktuell byggnad som den ska placeras på eller invid. Om flera skyltar ska placeras på en fasad eftersträvas en sammanhållen placering och likartad utformning på skyltarna.

Informationsskytlar bör placeras så att de är lätta att komma intill och att det finns utrymme att stå nära intill och läsa.

FASADSKYLTLAR

Fasadskyltlar är placerade på byggnadens fasad. Det finns enkelsidiga fasadskyltlar. Sådana kan omfattas av målade bokstäver, lösa bokstäver, neonskytlar, hela skyltplattor etc. Fasadskyltlar kan även vara dubbelsidiga, sådana exempel är flaggskyltlar, flaggskylt som skyltåda och pendelskytlar. Fasadskyltlarna kan vara mjuka och kallas då vepa eller banderoll.

Bilden visar dubbelsidig fasadskylt i form av flaggskylt, Åmål.
Foto: SBK Värmland AB.

Bilden visar enkelsidig fasadskylt i form av lösa bokstäver, Åmål.
Foto: SBK Värmland AB.

FRISTÅENDE SKYLTLAR

Fristående skyltlar utgörs av skyltlar som är placerade fristående på marken, exempel på sådan är trottoarpratare, vippskytlar och sandwichskyltlar. Det finns även större fristående skyltlar, som dock inte bör förekomma inom centrum och det område som omfattas av stadsmiljöprogrammet. Exempel på sådan skylt är skyltåda och stolpskytlar.

Reklamtaflor är en typ av fristående skylt som kan förekomma i stadsmiljö. Dessa förmedlar ett tillfälligt reklambudskap.

Bilden visar fristående skylt i form av trottoarpratare i rekommenderad modell, Åmål.
Foto: SBK Värmland AB.

LJUSSATTA SKYLTLAR

Flera olika typer av skyltar kan väljas att ljussättas, vilket kan vara ett passande inslag i stadsmiljön. Belysta skyltar ger en extra dimension åt stadsmiljön kvälls- och nattetid, då det ger en signal om att verksamhet dvs. liv och rörelse förkommer samtidigt som det lyser upp mörkret. Att ha ljussatta skyltar bidrar således till att skapa en puls och trygghet i staden.

De vanligaste typerna av ljussatta skyltar är neon- och lådskyltar eller att skylten belyses med en extern ljuskälla. Bildskärmar inräknas inte.

ÖVRIGA SKYLTLAR

Övriga skyltar omfattas av bildskärm (digital skylt med fast eller rörligt reklam- eller informationsbudskap), informationstavlor, flaggor, temporära skyltar och trafikskyltar m.m.

Temporära skyltar förekommer under en begränsad tid. Vanligast förekommande temporära skyltar är byggs skyltar, som informerar om pågående eller kommande byggprojekt. Denna typ av skylt är temporär men kan med hänsyn till den tid det tar att genomföra ett byggprojekt trots den tillfälliga karaktären vara placerad under en längre tid. Vid evenemang kan också tillfälliga skyltar få ett annat utrymme än i vanliga fall.

Trafikskyltar förekommer även i stadsmiljö. Dessa regleras via vägmärkesförordningen.

Utöver ovan nämnda typer av skyltar kan även logotyper som placeras på fasad eller på marken utgöra skyltar.

Bilden visar neonskylt som fasadskylt, dock ej belyst dagtid, Arvika.
Foto: SBK Värmland AB.

SKYLTFÖNSTER

Skyldfönster är en naturlig marknadsföringsplats för butiker och verksamheter. Skyldfönstrens funktion är att öppna upp mellan butik och gata och exponera varor, produkter och tjänster som utgör en del av verksamheten. Stripning är ett sätt att dekorera/skylda som kan användas på bl.a. fönster och det innebär att en vinylfilm appliceras över (i detta fall) fönsterglas.

REKLAM

Reklam för den egna verksamheten får förekomma. Kom ihåg att ”less is more” och att det inte behöver tapetseras med reklam då detta kan ge motsatt effekt och ett rörigt intryck som gör att budskapet blir svårare att uppfatta.

ANNONSERING

Affischer, annonser eller liknande anslag får inte utan tillstånd från Polismyndigheten sättas upp på sådana husväggar, staket, stolpar eller liknande som vetter mot offentlig plats. Tillstånd behövs inte för att sätta upp anslag på anvisad plats eller för näringsidkare att annonsera för den egna rörelsen på byggnad där rörelsen finns. (Åmåls kommuns allmänna lokala ordningsföreskrifter, rev. i KF 2012.)

Bilden visar temporär byggs skylt, Arvika.
Foto: SBK Värmland AB.

BYGGLOV SKYLTLAR

Sådant som sätts upp för stadigvarande användning samt påverkar en byggnads fasad är bygglovspliktigt (enligt PBL 9 kap 2§). Att väsentligt ändra innebär till exempel att en befintlig skylt ändrar storlek eller utseende. Utseendeförändringar kan till exempel vara att texten, färgen eller ljusstyrkan ändras. För att ändringen ska bli lovpliktig krävs att den är väsentlig. Som grundregel krävs det bygglov för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en skylt inom detaljplanelagt område (omfattar hela staden) enligt PBL 6kap.3§. Kontakt med bygglovskontoret på kommunen förordas om osäkerhet råder.

Att sätta upp en skylt kan vara att montera den på en byggnad eller en annan anläggning eller fristående på marken. Det kan även vara att montera den på ett plank, en mur, ett staket eller hissa upp den i en flaggstång. Att flytta en skylt kan innebära att en befintlig skylt byter placering på byggnaden eller på marken.

Vissa undantag finns och för att vara säker rekommenderas att kontakt tas med kommunens bygglovskontor. För information om vad som krävs för ansökan kontaktas bygglovskontoret.

Finns det en skylt som inte har bygglov kommer näringsidkaren eller fastighetsägaren att informeras och ombedas ta bort den. För skyltar utan bygglov som inte tas ner tas en sanktionsavgift ut. När fel modell av trottoarpratare används och riktlinjerna inte följs kan tillståndet dras in kommande år.

Bilden visar stripning av skyldfönster, Åmål.
Foto: SBK Värmland AB.

Väl anpassad stripning i fönster, Åmål. Foto: SBK Värmland AB.

Fasaddekoration som kräver bygglov, Åmål. Foto: SBK Värmland AB.

RIKTLINJER

- Skyltar eller flaggor får inte sättas upp så att de skjuter ut över gångbana på lägre höjd än 2,3 meter eller över en körbana på lägre höjd än 4,5 meter.

FASADSKYLTAR

- Material som med fördel väljs är smide och plåt.
- För enkelsidiga fasadskyltar förordas lösa bokstäver, då sådana är lättast att passa in på olika typer av fasad.
- Mjuka fasadskyltar bör i så stor utsträckning som möjligt undvikas i stadsmiljön, då de i sitt utförande ger ett temporärt intryck.
- I Gamla stan förordas dubbelsidiga fasadskyltar i smide/ svart stål.

FRISTÅENDE SKYLTAR

- Vid användande av trottoarpratare rekommenderas modellen "City sign" som har en stabil konstruktion med en tydlig sarg i nederkant som gör den lätt att observera med känselkäpp (se bild under aktuell rubrik).
- Material som förordas är stål och aluminium och fristående skyltar rekommenderas endast i svart utförande för att passa in i stadsmiljön.
- Skyltpyloner bör inte tillåtas inom centrum.
- Fristående skyltar ska i första hand placeras i möbleringszon och i andra hand intill byggnadens fasad. Skylt får inte placeras mitt i gångbana.
- Max 1 trottoarpratare/verksamhet.
- Tillstånd krävs för trottoarpratare och erhålls årsvis.

LJUSSATTA SKYLTAR

- Placering av ljussatta skyltar ska föregås av särskild bedömning där bl.a ljusstörning (såsom ljusnivå, spridningsvinklar och reflekterande ljus) och anpassning till platsen görs.
- Välj neonskylt eller extern belysning framför lådskylt. Lådskylt är svår att passa in framförallt på äldre kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, klumpiga och ofta väl avvikande från fasadmaterial och kan även uppfattas svårlästa. Om lådskylt ändå används välj med fördel modellen flaggskylt (dubbelsidig fasadskylt), som vanligen uppfattas som mindre avvikande mot fasad.
- Belysningens färg och intensitet ska harmoniera med stadsrummet den avses placeras i.

ÖVRIGA SKYLTAR

- Typen beachflagga/fjäderflagga är inte optimal för placering i stadsmiljö med hänsyn till dess skala och rörlighet och bör undvikas.
- Informationstavlor bör ges en ram som passar in i stadsmiljön såsom svartlackerad stål eller smide.
- Bildskärmar bör nyttjas sparsamt och vid användande är placering viktig, dels med hänsyn till bebyggelse och miljö dels med hänsyn till trafiksäkerhet.

SKYLTFÖNSTER

- Det är viktigt att skyltning i fönster är tydlig och genomtänkt för att tala till kunder och besökare.
- Vid stripning av skyltfönster tänk på att utformning och färg bör passa in på byggnaden.
- Ett skyltfönster som inte används bör inte täckas med gråpapp eller liknande då detta ger ett avvisande intryck. Nyttja istället platsen för att exponera lokal konst och hantverk eller liknande under tiden som lokalen står oanvänd.

UTESERVERINGAR

ANPASSNING TILL MILJÖ

Uteserveringar är ett vanligt inslag i stadsmiljön under sommarhalvåret och ligger ofta på allmän platsmark (gata) vilket medför att de blir en naturlig del av den offentliga miljön.

Ett rum i staden skapas av byggnaders fasader och de allmänna platsernas utformning och möblering. Uteserveringar blir en förlängning av byggnaden och ska även samspela med den offentliga platsen. Därför är det viktigt att uteservering anpassas till byggnadens och miljöns karaktär. Detta gäller såväl materialval och form som färgsättning. Det är också viktigt att göra uteserveringarna tillgängliga för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

PLACERING

Uteservering ska i första hand placeras i möbleringszon, alternativt i direkt anslutning till serveringslokalens fasad. Fritt utrymme på gångbana ska uppgå till minst 1,5 meter så att en rullstol och gångtrafikanter kan passera varandra.

Placering får inte blockera brandposter, portar, brunnar eller utrymningsvägar.

UTFORMNING

Reklam tillåts endast för den egna verksamheten, då övrig reklam tar fokus från verksamheten och ger ett rörigt intryck, likaså bör för starka färger (ex. på markiser) undvikas då en uteservering bör smälta in och inte dominera stadsbilden.

AVSKÄRMNING

En uteservering utformas med fördel med en inhägnad då detta ger en visuell avgränsning samt tydlighet gällande uteserveringens omfattning. Sådan inhägnad ska vara tydlig och stabil. Om det ska serveras alkohol på

uteservering måste denna utformas så att serveringsytan är överblickbar av personal, vilket utgör ett krav för att få serveringstillstånd.

En inhägnad bör utformas med över- och underliggare. Underliggaren ska placeras ca 0,1 m över marknivå för att uppfattas med känselkäpp, samt bör höjden på räcket vara mellan 0,8-1,0 meter över mark (men får ej utan bygglov överstiga 1,0 meter).

I stadsmiljö förordas räcken och inhägnad i material som smide, stål eller liknande och kan även ha inslag av glas. Trästaket ska utformas i nätt utförande och inte av typisk ”villakaraktär” (omålat, tryckimpregnerat eller villastaket). Markisväv tillåts i neutral kulör (restaurangens namn eller logotype får förekomma). Att beakta är byggnadens material och särdrag för att inhägnaden ska passa in på ett bra sätt. Vid utformning av uteserveringens räcke är det fördelaktigt att hålla sig till ett begränsat antal material. Ett till två olika material är lättare att lyckas med än flera material som kräver större eftertanke.

TAK

På en uteservering är det vanligt förekommande med tak för att ordna solskydd och skuggning för svalka. För att uteserveringen ska vara flexibel bör lätta och öppna konstruktioner som snabbt går att anpassa till vädret användas. Uteserveringar bör ha ”fria” flyttbara tak eftersom de smälter bättre in i gaturummet än fasta tak. Permanenta fasta takkonstruktioner kräver bygglov.

Markiser, parasoller eller annan typ av tak får inte sättas upp så att de skjuter ut över gångbana på lägre höjd än 2,3 meter eller över en körbana på lägre höjd än 4,5 meter. (Åmåls kommuns allmänna lokala ordningsföreskrifter, rev. i KF 2012.) Parasoller och markiser ska vara av god kvalitet och harmoniera med intilliggande byggnad och plats. Parasollerna och markiserna bör vara av ljust och enfärgat tyg då detta ger ett ljusare och lättare intryck än en mörk kulör eller plastmaterial. Tänk på att anpassa placering, höjd, bredd, längd och färg till byggnadens fasad. Extern reklam avråds ifrån uteserve-

ringar, dock får reklam för den egna verksamheten förekomma och sådan ska vara diskret och t.ex. begränsas till den nedhängande kappan på markisen.

GOLV

För att uteserveringen ska uppfattas som en naturlig del av stadsmiljön bör möbler i huvudsak placeras direkt på marken/gatan. Om markbeläggningen är ojämn, det är stor lutning på marken vid uteserveringsyta eller det råder stora höjdskillnader mellan entré och gata kan det vara motiverat med ett uppbyggt golv. För ett uppbyggt golv krävs dock bygglov. Uppbyggnaden bör alltid vara så låg som möjlig. För att tillgängligheten ska tillgodoses bör det finnas en fast ramp eller liknande som leder upp till uteserveringen och denna ska vara placerad innanför uteserveringens avgränsning. Om golvet är upphöjt ska sockel kläs in på lämpligt sätt som passar till golvet och övrig uteservering.

MÖBLERING

Rätt möblering av uteservering är minst lika viktigt för intrycket i stadsmiljön som övrig utformning av golv, väggar och tak. Det är avgörande att möblerna är hela, rena och stabila. För att alla ska kunna besöka uteserveringen är det viktigt att möblering sker med beaktande av att en rullstol ska kunna komma intill borden, undvik därmed möbler där bord och stolar sitter ihop. Välj gärna bord med en fri höjd på 75 cm och en bredd på 80 cm. Precis som med övriga element ska möbleringen anpassas för att harmoniera med byggnaden och platsen.

Material som i de allra flesta fall förordas på uteservering är robusta material som smide, stål och trä och vad som bör undvikas är trärent/impregnerat trä eller plast med hänsyn till karaktär och hållighet. Möbler som är enkla och lätta i designen föredras.

Blomlådor och annan dekoration får förekomma men ska placeras inom avgränsning av uteserveringen och får inte bli en barriär för framkomlighet.

Uteservering i Sopot, Polen. Foto: SBK Värmland AB.

Smidesstaket av typen som förordas i Åmål. Foto: SBK Värmland AB.

Uteservering i Krakow. Foto: SBK Värmland AB.

TILLSTÅND

Enligt ordningslagen krävs tillstånd för att sätta upp en uteservering. Det är Polismyndigheten som ger tillstånd för markupplåtelse av offentlig plats (såsom gata, trottoar eller park). I en stad som Åmål är kommunen i regel fastighetsägare för sådan mark.

Ansökan kan göras på särskilt blankett som finns på Polismyndighetens webbplats. Tänk på att ansöka i god tid före du ska bygga upp din uteservering. I behandling av ärendet kommer polismyndigheten att beakta om de krav kring ordning och säkerhet som finns enligt lag uppfylls. Polismyndigheten skickar även ärendet på remiss till bl.a kommunen för att få en heltäckande bedömning av lämplighet. Kommunen kommer då att bedöma ansökan med hänsyn till trafiksäkerhet, tillgänglighet och hälsa samt i enligt riktlinjer i stadsmiljöprogrammet. Vid ansökan om uteservering ser man bl.a. över restaurangens förutsättningar att kunna servera livsmedel utomhus. Vid uteservering måste ökad hänsyn till hygien tas och avgörande är möjligheten att hantera disk som vistats i utemiljö. Särskilt tillstånd för att hantera mat utomhus krävs och erhålls av miljökontoret.

Om bedömningen är att allt i ansökan är i sin ordning och komplett erhålls tillstånd för uteservering. Först när tillståndet har erhållits kan uteservering uppföras. Du har rätt att överklaga ett beslut om markupplåtelse. Polismyndighetens beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt Ordningslagen (1993:1617).

Polismyndigheten tar ut en avgift för behandling av ansökan.

ALKOHOLSERVERING

Tillstånd för restaurangens alkoholservice gäller inte automatiskt för uteserveringen utan kräver ytterligare tillstånd som söks hos Vård- och omsorgsförvaltningen.

Att erhålla stadigvarande serveringstillstånd kräver särskild prövning (enligt Alkohollagen), där bland annat Polismyndigheten yttrar sig om lämplighet. Ett tillhandahållet tillstånd är bundet till krögaren, men oavsett om serveringstillstånd redan finns förekommer krav för att få servera utomhus restaurangen. Uteserveringen måste ligga i direkt anslutning till restaurangen, vara tydligt avgränsad och överblickbar för personal.

BYGGLOV

Bygglov för uteservering är av säsongskaraktär, vilket innebär att det får sökas om varje säsong. Säsong för uteservering i Åmåls kommun är 1 april-30 september. I samband med uteservering krävs bygglov om:

- Uteserveringen förses med uppbyggt golv med en nivåskillnad mot gata som uppgår till 30 cm eller mer.
- Uteserveringen som förses med stadigvarande konstruktion såsom skärmtak eller fast markis med stödben.
- Om uteserveringen medför fasadändring eller visuella förändringar på byggnaden (ex. skyltning)
- Räckan eller väggar till uteserveringen som är högre än 1,0 meter.

TILLSYN

Riktlinjerna i stadsmiljöprogrammet samt de villkor som fastslagits vid tillståndet följs upp av både Åmåls kommun samt Polismyndigheten. Den som inte följer riktlinjerna eller villkoren riskerar att bli av med sitt tillstånd samt att inte få något nytt tillstånd nästkommande år.

HÅLLA ORDNING

Det är viktigt att hålla rent och snyggt samt att se till att alla möbler och andra delar av uteserveringen är hela och rena för trevnad samt för intrycket i stadsmiljön. Städning både på och omkring ansökt område för uteservering ansvarar tillståndsinnehavaren för.

RIKTLINJER

- Huvudregeln är att uteserveringen ska ligga i direkt anslutning till restaurangen och helst inte överstiga lokalens fasadlängd.
- Uteservering bör avskärmas.
- Räckan/avskärmning får inte vara högre än 1,0 meter och bör ha en underliggare ca 0,1 meter över marknivån.
- Markiser och parasoll ska ha en fri höjd på 2,3 meter till gångbana och 4,5 meter till körbana.
- Ingen reklam förutom för den egna verksamheten tillåts.
- Fritt utrymme på gångbana bör uppgå till minst 1,5 meter.
- Vita plastmöbler tillåts inte, undvik även tryckimpregnerat "villastaket" som räcke.
- Uteservering får inte blockera brandposter, portar, brunnar eller utrymningsvägar.
- Anpassa placering, höjd, bredd, längd, material och färg på uteserveringens utrustning till byggnadens och platsens karaktär.
- Undvik uppbyggt golv, krävs det med hänsyn till nivåskillnader bör sockel kläs in (bygglov kan krävas).
- Uteservering ska vara tillgänglig.
- Sök erforderliga tillstånd i tid.

DET GRÖNA OCH DET BLÅ

BEFINTLIGA CENTRUMNÄRA GRÖNOMRÅDEN

Stor del av grönområdena i Åmåls centrum är belägna invid vattenområdet. Dessa platser erbjuder idag en variation i programmerade parktyper och rekreations- och grönområden. Gröna stråk finns från åmynningen vidare både norrut och söderut.

Staden omfattar flertalet parkområden. Kungsberget utgör ett stort centrumnära parkområde beläget på en höjd. Här tog kommunen 2016 fram ett gestaltungsprogram för att utveckla platsens funktion som en centralt belägen mötesplats. Plantaget är ett centralt park- och lek område i Gamla stan (som historiskt användes som marknadsplats) som nyligen genomgick

en gestaltungsomvandling.

I Åmåls centrala stadsrum finns en avsaknad av gröna inslag. Stor del av centrum utgör stenstad med hårda material som kombinerat med det storskaliga gatuområdet som råder kring Kungsgatan skulle behöva tillskott av mjuka element som en motvikt, för att skapa trevnad och en mer inbjudande miljö att vistas i.

BETYDELSEN AV GRÖNA INSLAG I STADEN

Vegetation och växtlighet fyller en viktig funktion i staden. Dels en tekniskt viktig funktion som luftrenare genom att växter binder partiklar samt avger syre och kan fördröja dagvatten (vilket med klimatförändringar och framtida skyfall blir allt viktigare), dels funktion i rekreationssyfte genom programmerade parktyper och grönområden som erbjuder plats för såväl vila och ro som aktiviteter och rörelse. En grönyta kan fylla en viktig roll som social mötesplats.

Att placera träd längs en gata (allé) hjälper till att definiera gaturummet samtidigt som det skapar skugga och svalka sommartid. Blommor och planteringar stimulerar insektslivet, ger färg och form samt tillför ett mjukt och levande element i möblering av staden. Ett plank eller en spalje som vägg i staden kan med fördel förses med klättrväxter. Strategisk placering av planteringslådor kan fungera som avskärmning och i gata som hastighetsdämpande åtgärd.

PLANERING

Vid planering och plantering behöver hänsyn tas till vilken typ av växt, träd eller buske som passar i aktuell miljö. Detta både med hänsyn till stadsrummets karaktär och vilken vegetation som passar i aktuellt stadsrum samt val av placering med hänsyn till övrig möblering, men även med hänsyn till växtens egenskaper. Valet måste göras utifrån växtens tålighet och växtzon, samt bedömning av färdigväxt storlek framförallt för träd och buskar, säsong och blomningstider/vintergrönska osv. Detta kräver professionell bedömning. Vid planering ska även hänsyn tas till årstidsvariationer och hur växterna kan upplevas på olika sätt under året, samt hur detta påverkar miljön.

VATTENOMRÅDEN

Vatten är en stor tillgång i stadsmiljön. Åmål stad har växt fram där Åmålsån möter Vänern och det är kvaliteter att ta tillvara. Å-rummet lyfts i detta dokument som en egen zon i staden med lämpliga gestaltungsprinciper. Viktigt är att värna om allmänhetens tillgänglighet och möjlighet att vistas och röra sig längs och vid vattenområdet.

Dagvatten är många gånger ett problem i staden, med lågpunkter där ansamlingar sker och ledningar som är för lågt dimensionerade, framförallt sett till framtida förväntade pluviala flöden. Att fördröja vattnet är ett sätt att beakta och minska på flöden innan vidare avledning till recipient. Att dessutom fördröja vattnet öppet kan vara en attraktivitetshöjande faktor genom vattenspegel och växtlighet.

RIKTLINJER

- Tillför centrumzonen och Kungsgatan mer växtlighet i form av träd och planteringslådor.
- Nyttja träd (alléer) för att definiera gaturum.
- Där det finns behov och är teknisk och ekonomisk möjligt satsa på öppen dagvattenfördröjning.
- Bevara stråken längs vattnet, tillgängligt för allmänheten.

Blommor i stadsmiljö, Oslo. Foto:SBK Värmland AB.

GENOMFÖRANDE

LÅNGSIKTIGHET

Genomförande av stadsmiljöprogrammet måste ses som ett långsiktigt mål. Ett omgående genomförande av alla delar av programmet är inte realistiskt framförallt med hänsyn till kostnader.

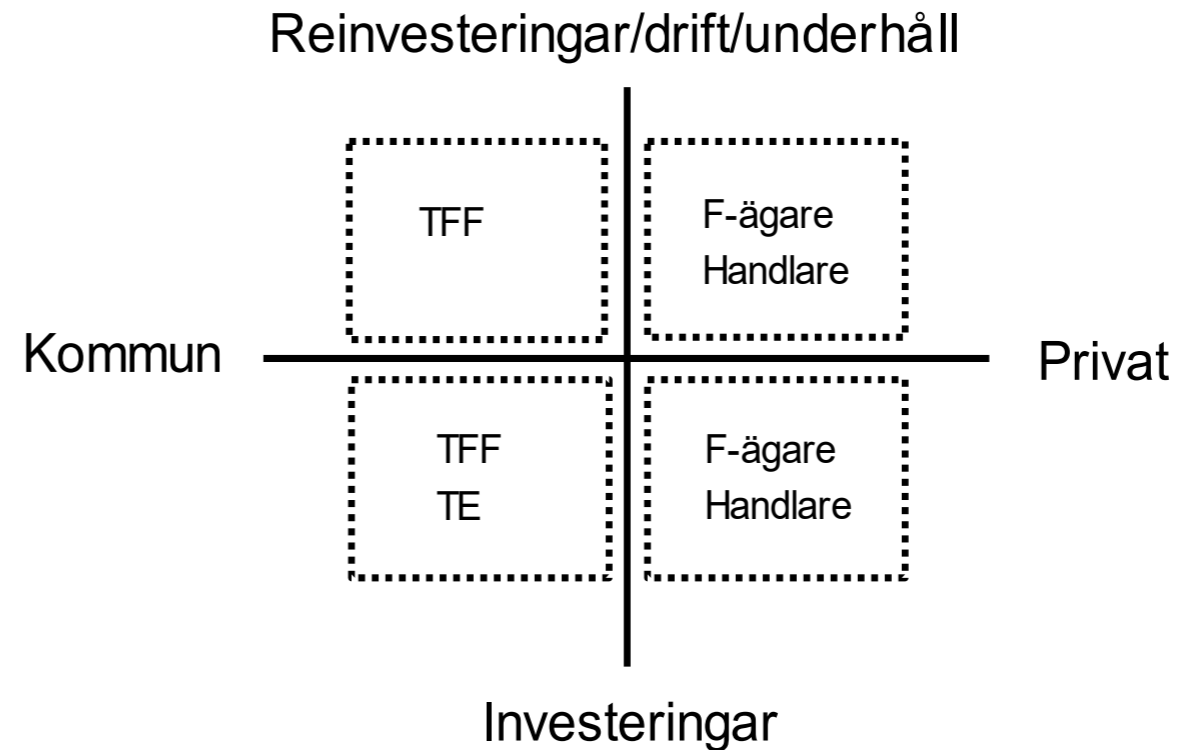
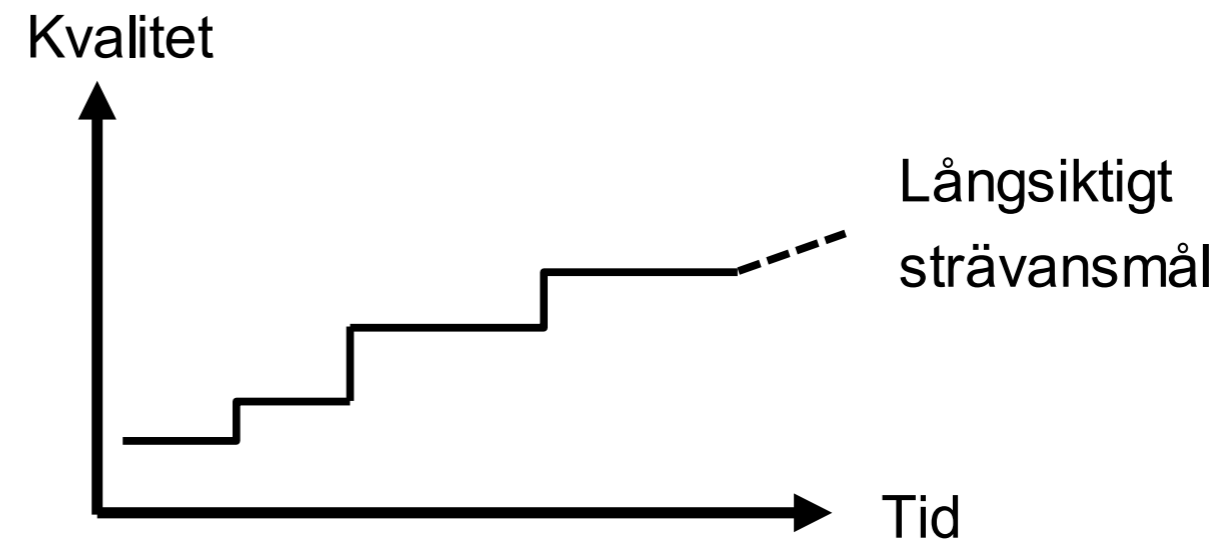
Stadsmiljöprogrammet avser implementeras i den löpande investeringsplaneringen och budgetarbetet (reinvestering, underhåll etc) för de delar som avser kommunala åtgärder. Under hand kan kortsiktiga åtgärder genomföras som inte kräver större planerade investeringar.

ANSVAR

För att stadsmiljöprogrammet ska efterlevas krävs ansvar från både kommun, privata fastighetsägare och näringsidkare. Kommunen ansvarar för att sprida informationen i stadsmiljöprogrammet samt att genom en löpande dialog med stadens aktörer skapa en förståelse för syftet med programmet och att förädla Åmål centrum. Tillväxtenheten är ansvarig för att långsiktiga kommunala åtgärder genomförs. Övriga delar av kommunen har dock ett ansvar att tillgodogöra sig kunskapen i programmet samt uppmärksamma intressenter i staden om dess innehåll.

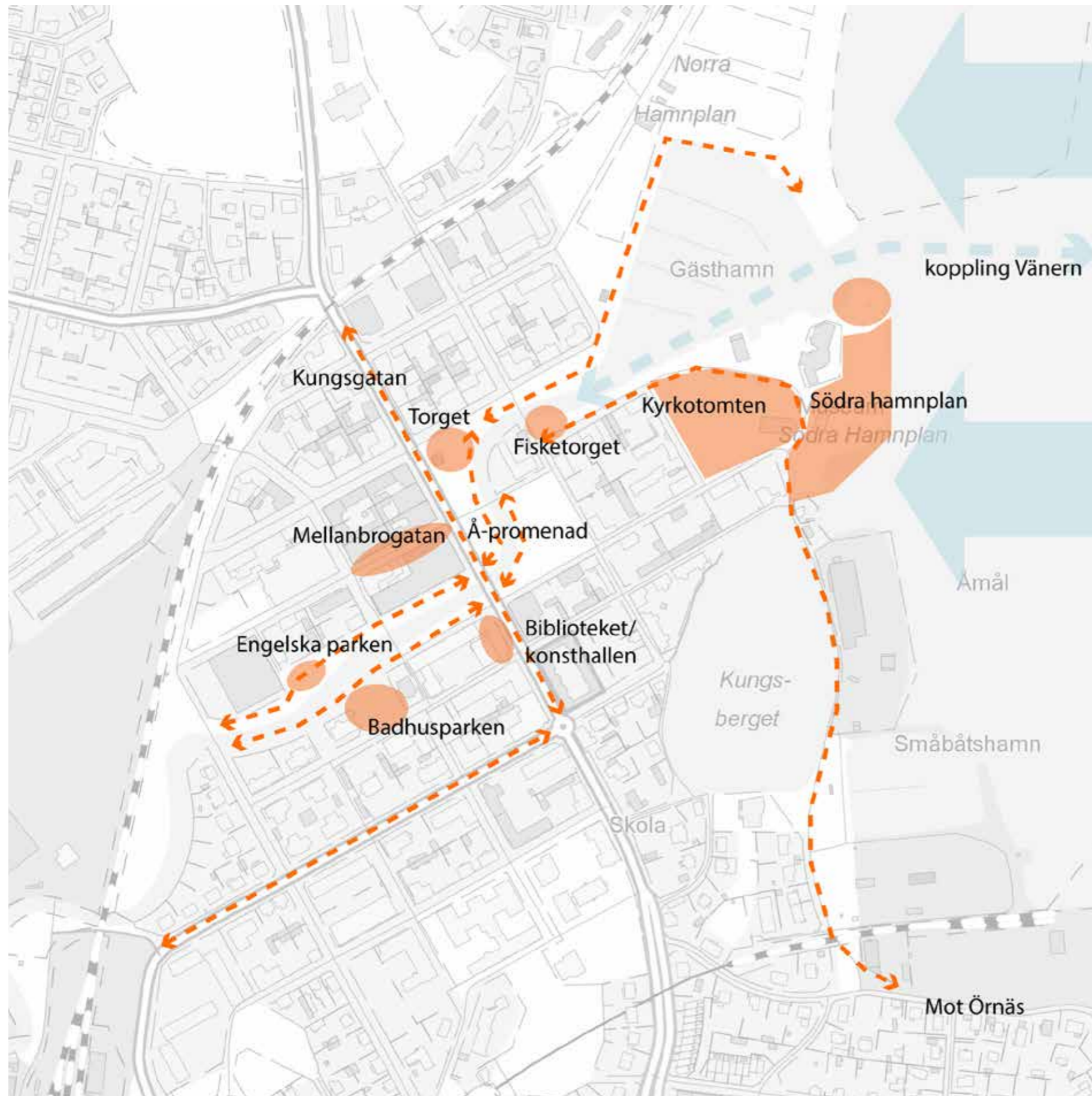
Tillväxtenheten och Teknik- och fritidsförvaltningen ska vid all tillståndsprovning beakta stadsmiljöprogrammet riktlinjer och att detta efterföljs.

För privata åtgärder ska stadsmiljöprogrammet ses som riktninggivande och en grund för en diskussion med kommunen i tidiga skeden inför planerade förändringar.

TFF= Teknik- och fritidsförvaltningen
TE= Tillväxtenheten
F-ägare= Fastighetsägare

IDÉSKISSER PLATSUTVECKLING

IDENTIFIERADE PLATSER OCH STRÅK

Inom ramen för arbetet med stadsmiljöprogrammet har vissa platser och stråk i staden identifierats som särskilt viktiga att arbeta vidare med, till vänster redogörs för dessa platser och stråk. På följande sidor kommer idéskisser att presenteras för några av dessa platser. Idéskisserna är att betrakta som tidiga skisser på hur områdena skulle kunna gestaltas och kan därmed komma att förändras. Vidare planering, projektering och kostnadsberäkningar kommer att krävas för att genomföra gestaltungsåtgärder på dessa platser och stråk.

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av gångstråket längs södra hamnplan.

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av område kring klockstapeln.

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning vid parkeringsyta i anslutning till Sjösidan.

Planskiss.

VIKTIGA ELEMENT

- Belysning (både stolpbelysning och belysningspollare) längs gångstråk.
- Kantstöd mellan gångstråk och gräsyta.
- Trädplantering längs gångstråk.
- Blomsterplantering kring klockstapeln.
- Rekreativ brygga med ramp och trappor, samt markbelysning.
- Uteplats/lounge vid verksamheten (Sjösidan) för att möblera del av den hårdgjorda ytan. Belysningspollare längs gångbana.

Illustrationen visar en lekplats som ersätter en av de två grusplanerna på Södra hamnplan.

VIKTIGA ELEMENT

- Bänkar längs stråk.
- Lekplats för de mindre barnen.
- Ökad rumslighet.
- Skugga och skydd av pergola.
- Bärbuskar som avskärmning.

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av trädformation vid kyrkotomten.

VIKTIGA ELEMENT

- Effektbelysning av träd (uplights).
- Kantstöd mellan gångväg och gräsyta.
- Ljuskrona i centrum av korsformade trädplanteringen.
- Aktsamhet mot den historiskt värdefulla miljön.

Ljuskrona utomhus i Norrköpings industrilandskap.
Foto: Dag Johansson.

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av förgårdsmark vid Stadsbiblioteket.

VIKTIGA ELEMENT

- Möblera för vistelse, lekfullhet och kreativitet.
- Sittgrupper.
- Växtlighet.
- Ny entré, anpassad till byggnadens karaktär.

Utemöbler, smekab citylife.

Sittkuber, vestre.com

MELLANBROGATAN

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av Mellanbrogatan.

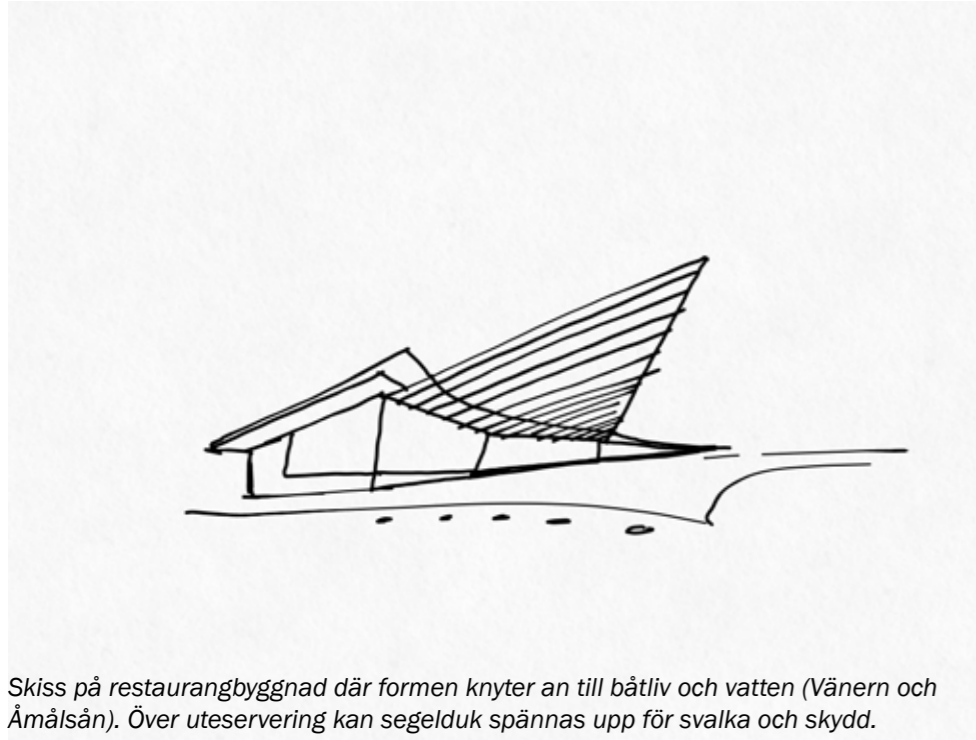
VIKTIGA ELEMENT

- Symmetri i möblering längs gatan.
- Småskalig belysning.
- Sittplatser.
- Lekinslag för barnen (gångfartsgata).
- Tillföra mer växtlighet genom träd och blomlådor.

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av del av Mellanbrogatan.

TORGET

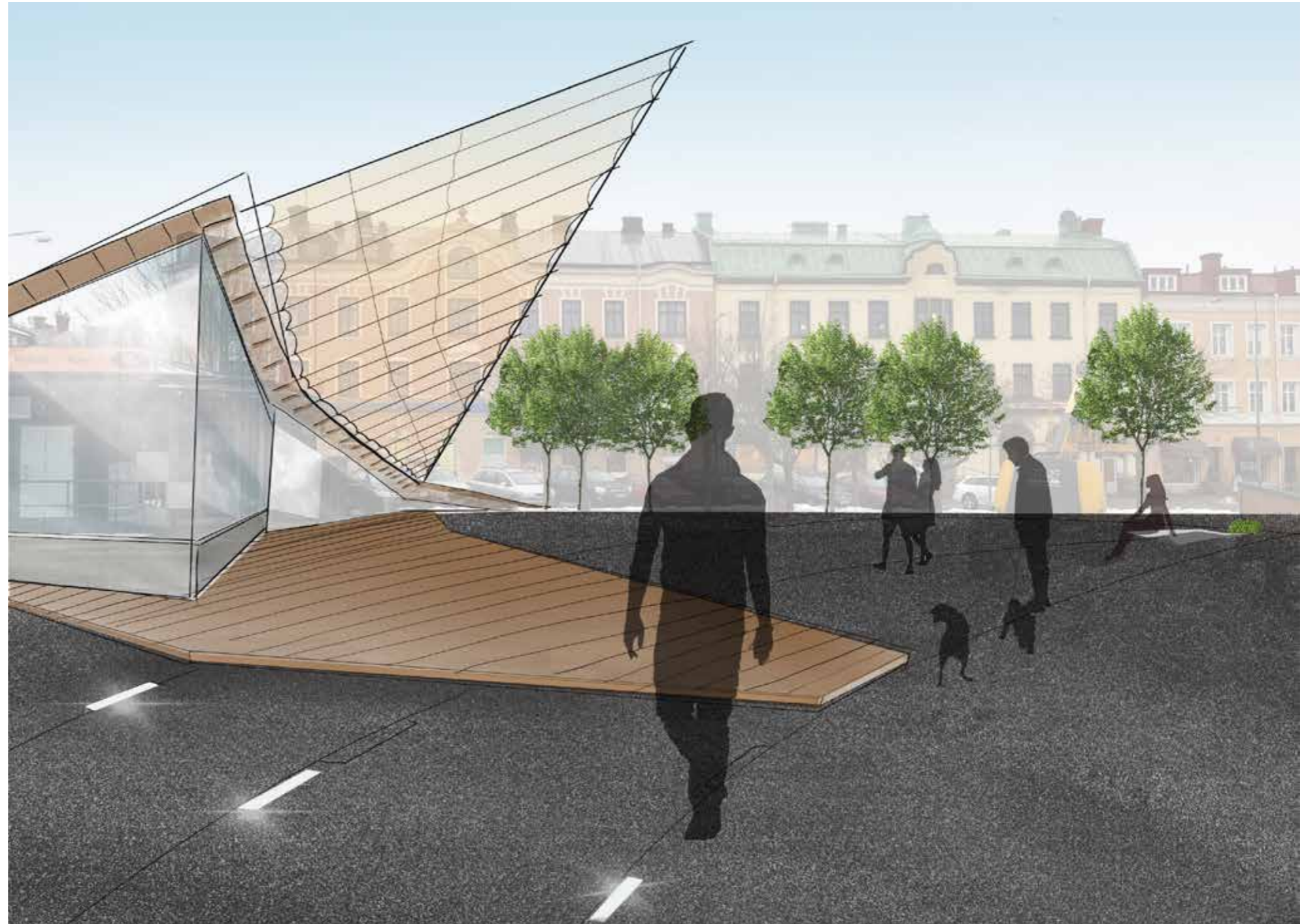
Skiss på restaurangbyggnad där formen knyter an till båtliv och vatten (Vänern och Åmålsån). Över uteservering kan segelduk spännas upp för svalka och skydd.

Placeringen tryggar stråket längs Åmålsån och knyter ihop uteservering, med allmänna ytor och kaj..

VIKTIGA ELEMENT

- Signumbyggnad.
- Uteservering/sittplatser riktade mot Åmålsån.
- Säkra passage längs ån.

Illustrationen ovan visar exempel på ny restaurangbyggnad i modern arkitektur uppförd i det nordvästra hörnet av torget.

Å-RUMMET

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av å-rummet, vy mot väster med Strandbron i fonden.

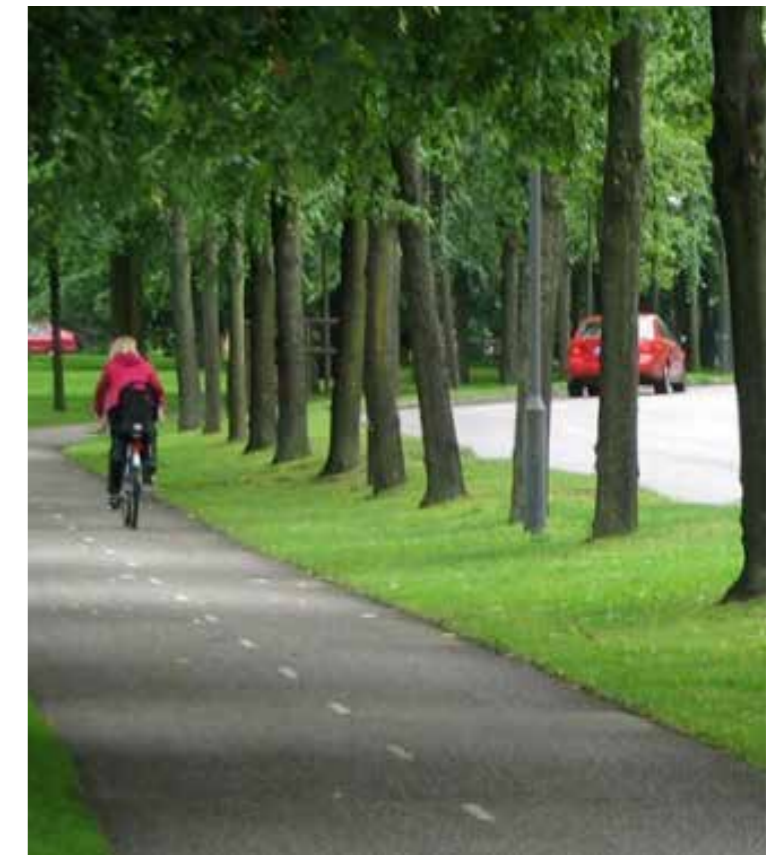
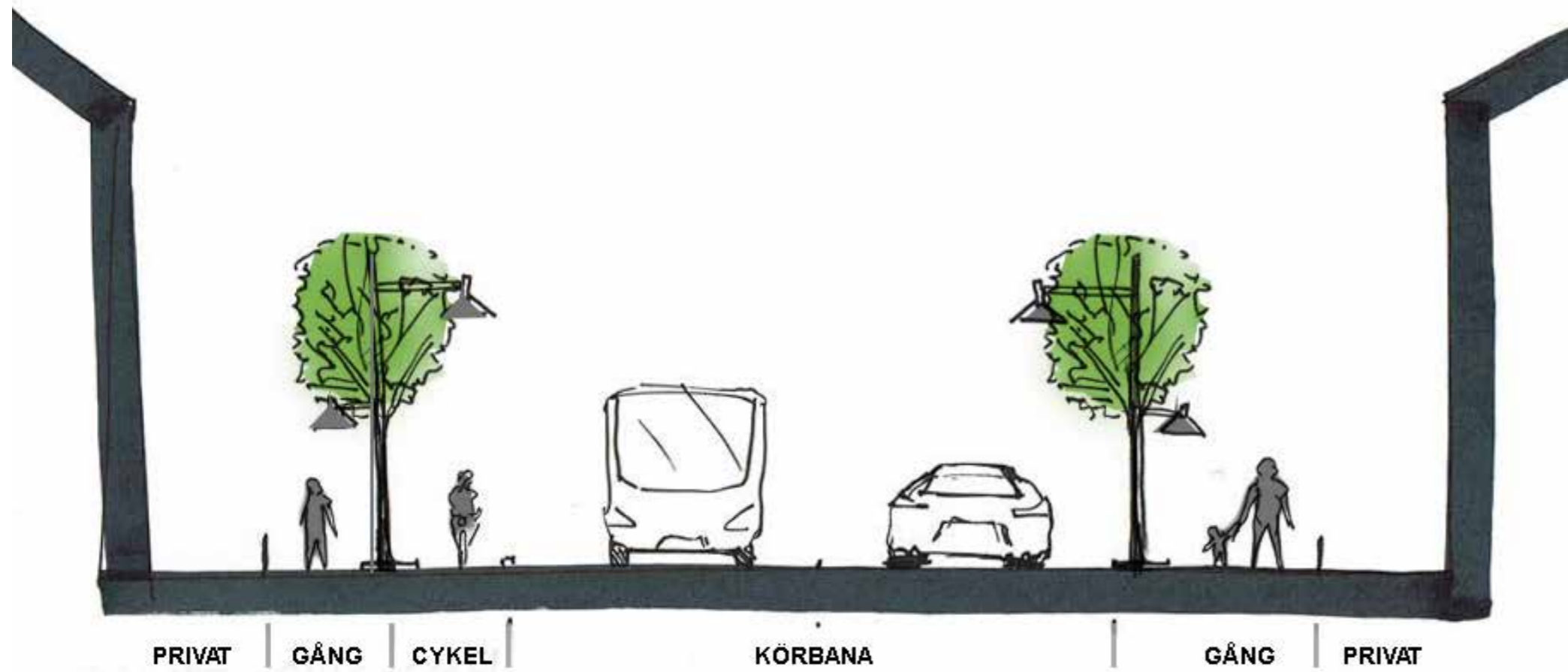

Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av å-rummet, vy mot öster.

VIKTIGA ELEMENT

- Rekreativsbryggor med belysning.
- Parksoffor längs å-stråk.
- Kantstöd mellan grus och gräs.
- Trädplantering längs gångstråk.
- Småskalig belysning.
- Effektbelysning av broar och kajkanter.

HJELTEGATAN

Allé, trafikistan.se

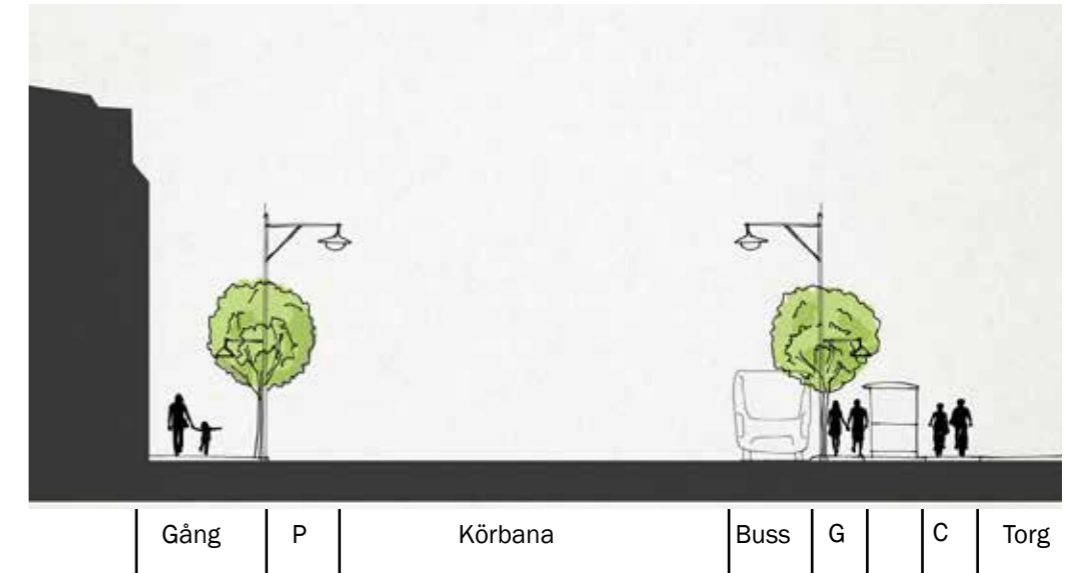
Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av Hjeltegatan, sektion mot öster.

VIKTIGA ELEMENT

- Småskalig belysning.
- Gångbanor och trädrad på båda sidor av gatan.

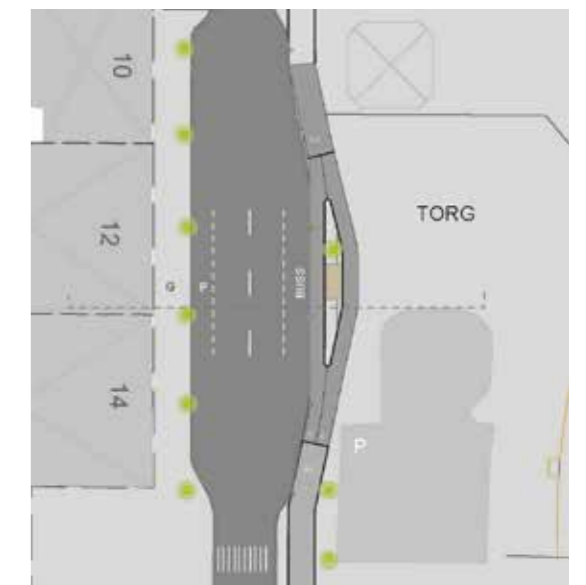
Illustrationen ovan visar förslag till gestaltning av Kungsgatan i höjd med torget, vy mot nordost.

Sektionen ovan visar förslag till utformning av Kungsgatan i höjd med torget, mot norr.

VIKTIGA ELEMENT

- Småskalig belysning.
- Gång- och cykelväg längs gatan
- Tillskott av vegetation, träd

Planskiss.

